

Agonies And Ecstasies
ኤጎዝ እና ሃሌሉያ

የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት
ቤተ ክርስቲያን ታሪክ

ቅጽ 3

(ከ1966 - 1992 ዓ.ም.)

Gelachew Belle

ከ

ጌታቸው በለጠ

መታሰቢያ

በአምላካቸው ተማምነውና በነፍሳቸው ተወራርደው
መከራን በመናቅ ወንጌልን ከእኛ ዘንድ ላደረሱልን
አባቶቻችንና እናቶቻችን ይሁንልን ።

ኤሎሄ እና ሃሌሉያ

የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ
(ቅጽ ሦስት I ከ1966-1992)

Copyright © 2000-KAC Literature
Department

Agonies and Hallelujahs
Author - Getachew Bellete
(The Story of The Kale Heywet Church in Ethiopia)
(Vol. Three 1974 - 2000)

All rights reserved. No portion of this book may be reproduced
in any form what so ever, except for brief quotations in reviews, with out
the written permission of the publisher.

አሳታጂው የጽሑፍ ፈቃድ ካልሰጠ በስተቀር በፖስታ ገቢነት ሁኔታ
ቢሆን ከዚህ መጽሐፍ ውስጥ በሥራ ሆነ በሙሉ ግዛት፣
በኤሌክትሮኒክስ ውጤቶች መቅረጽና ግራፊክስ በፍጹም የተከለከለ ነው።
ለምርምር ሥራና ለጥናታዊ ጽሁፎች ግንባታና ካሆነ ግን ውሉን
ሃገሪቱን ከመጽሐፉ ውስጥ መውሰድ የተፈቀደ ነው።

አሳታጂ፤ የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን
የሥነ-ጽሑፍ አገልግሎት

የኮምፒውተር ሥራ፤ አልግዝ ተፈሪ

የሽፋን ጻፃፍ፤ እንደው ጸጋዬ

Publisher: The Ethiopian Kale Heywet Church Literature
Department

Tel. 51 58 44 ስልክ 50 50 08
Fax. 251-1 51 27 63

E-mail - AMKHC@telecom.net.et
ፖ. ሣ. ቁ

P. O. Box 5829
አዲስ አበባ ፤ ኢትዮጵያ
Addis Ababa - Ethiopia

ም ስ ጋ ና

በዚህ የታሪክ መጽሐፍ ዝግጅት ላይ ከፍተኛ ተሳትፎና እገዛ
በግድረግ ከተናችን ለቆሙትና ለተባበሩን!

ለኢትዮጵያ ታላ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ጽ/ቤት ከፍተኛ የሥራ
መሪዎች!

ለሥነ-ጽሑፍ ኮሚቴ አባላት!

በከፍተኛ ትጋት በጽሑታቸው የደገቡንን የጽ/ቤቱን ሠራተኞች!

ለተጣናና ለየክፍለ ግንባራት ጎብረት መሪዎች!

በጸሎትና በምክር ለራሱን!

ገጽጋሚዎችንና ተጻጊ አንባቢያንን!

የታሪክ መረጃዎችንና ሰነዶችን በመስጠት የተባበሩንን!

የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ተቋም ቤተ መጻሕፍትን!

በአዲስ አበባ የኒሽርስቲ የኪነ-ዲ ቤተ መጻሕፍትን!

የብሔራዊ ቤተ መጻሕፍትን!

የኢዛንጂሊካል ቲሎሎጂካል ኮሌጅ ቤተ መጻሕፍትን!

የመካነ ኢየሱስ ሲሚናሪየም ቤተ መጻሕፍትን!

የኢ.ሰ.አይ.ኤም ኢንተርናሽናል ቢሮ የቤተ መጻሕፍት ጋላሬ የሆኑትን

ግሊስ ጁ. አን ብራንትንና! ባለቤታቸውን ዶ/ር ሐዊ ብራንትን!

የኢ.ሰ.አይ.ኤም ኢትዮጵያ ቢሮን!

የኮምፒውተሩን ሥራ በትጋት ያከናወነችላንን ወ/ት አልግዝ ተፈራን!

እና የሥራችን ተካፋይ በመሆን በዚህ ታላቅ አገልግሎት
ላይ በተጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ከተናችን በመቆም በተለያዩ
አቅጣጫዎች ድጋፍ ለሆኑን ሁሉ ልባዊ ምስጋናችንን
እናቀርባለን። በተለይም ውድ ባለቤቱ ወ/ር ሠናይት ጋ/ግርያም
ከገጌ ሳትለይ የጸሎት ጉልበትና የቅርብ አበረታች በመሆን
ያደረገችላች ድጋፍና ግጽና በቃላት የሚመጠን አይደለም!
አክብሮቱና ምስጋናዬ ይደረጋት።

ጳጳስ አብሔር ቅን ፈፋጅ ስለሆነ . . . ቅጽላንን በመርሳት

ስለሰሙ ያሳያችሁትን ፍትር አይረሳም።

(ቃብ 6:10)

WE extend special gratitude to Dr. Howard Brant of SIM International for his encouragement and to his wife JoAnn, director of the SIM International Resource Center in Charlotte, who has provided many archival documents. Locally, SIM Ethiopia has also contributed documents, photos and other resources to enrich this history project.

ማውጫ

መግቢያ	18
የደራሲው ማስታወሻ	2
የቀዳሚ አንባቢያን አስተያየቶች	4
	7

ምዕራፍ - አንድ መነሻ፣ ጥቂት ዓመታት ወደኋላ

• በወንጌል ሥርጭት ታሪክ ውስጥ ያጋጠመ የውስጥና የውጭ ተግዳሮቶች	13
• የኢትዮጵያ የመሬት ሥሪት አስተዳደር ከወንጌል ሥርጭት አንጻር	14
• ነባሩ የክርስትና ሃይማኖት፣ የሚሲዮናዊያን አቋምና ያጋጠመ ተግዳሮቶች	20
• የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን የቀለም ትምህርት ፖሊሲ	26
• የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የብሔራዊ ማንነት ጥያቄ	34
• የማኅበራዊ ኑሮ ቁርኝትና የወንጌል ሥርጭቱ አንድምታ	43
• ለውጥ ፈላጊው ትውልድና ሃይማኖት ነክ ጥያቄዎቹ	46
• ለውጡና የሕዝቡ ሥነ-ልቦናዊ ዝግጅት	59
• ለኮሚዩኒዝም ፍልስፍና የምዕመናን ቀዳማይ ግንዛቤ	62

ምዕራፍ - ሁለት የለውጥና የነውጥ ዋዜማ

• የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የብሔራዊ ማንነት ጥያቄ ምላሽ	67
• ለውጡና ነውጡ ያስከተላቸው ውጤቶች	74
• የእምነት ክፍሎች ለመንግሥት ለውጥ የሰጡት ምላሽ	79
• የሚሲዮናዊያን አቋምና የለውጥ ሂደቱ መስተጋብር	103
• በሚሲዮኑ ውስጥ ተከሰተው የነበሩ የወቅቱ ዋና ዋና ችግሮች..	104
በለውጥ ማግሥት - የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንና	

የኤስ.አይ.ኤም ግንኙነት	111
• ከ«ሃይማኖት አይለያየንም» በስተጀርባ	133

ምዕራፍ ሦስት

የቤተ ክርስቲያናት የኤሎሄ እና የሃሌሉያ ዓመታት

• ኮሚቴአስታዊ የባህል አብዮት ጽንሰ ሃሳብ	154
• ትውስታ - የባህል አብዮቱና ሌሎች ሀገሮች	155
• የባህል አብዮቱና የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያናት	157
• የቤተ ክርስቲያናት መዘጋትና የወህኒ ቤት በሮች መከፈት.....	176
• ጋሞ	
የመቃብር ጉድጓድ ዘለው የተራመዱ የእምነት ሰዎች...	179
• ጎፋ	
በዋሻ ውስጥ አምልኮ ሺህዎችን ያፈራ ምድር.....	189
• ሐመር ባኮ	
የምስክር ድንጋይ ያቆሙ ጽኑዓን.....	196
• ወላይታ	
ስደትን በዝማሬ የተጋፈጠ ሠራዊት.....	205
• አዲስ አበባ	
የመከራ ተካፋይ.....	212
• በዘመነኮሚዩኒዝም የአዲስ አበባ አጥቢያዎች.....	219
• ጌዴኦ	
የተዘረጉ የጸሎት እጆች የተከፈቱ የራእይ ዐይኖች.....	230
• ቡርጂና አማር	
በተዓምራት ጸንተው የቆሙ እግሮች.....	235
• ሲዳማ	
የተፈተነ እምነት	239
• ኮንታ	
ያልተናወጠ ትውልድ.....	248
• ከምባታና ሃዲያ	
በትዕግስት የጸናች ግህበር	253
• ሌሎች ምሥክሮች	261
• ጨበና ጉራጌ	262
• ባሌ	

እምነትን ተጫዎተው ጽናትን የተጎናጸፉ ምሳሌዎች.	263
• ሰባት ቤት ጉራጊ	
የአንድ ብዙ ፍራዎች.....	267
• ማረፊ	
እንግዲህ ምን እሳለሁ	270
• አርሲ	
በመጨረሻ ወደ መጀመሪያው በረከት	271
• ጅማ	
በተስፋ ቃል . . . በእምነት ተቀመጠ.....	274
• ሌሎችም	279
• ልማትና ርዳታ በስደቱ ዘመን	282
• የኮሚዩኒዝም ሥርዓት መፈራረስ	300

ምዕራፍ - አራት

የአዎልኮ ነፃነት ዋዜማ

• ሳቅና ዕንባ ፤ የነፃነት ማግስት ድብልቅ ስሜት	310
• የዘመኗ ቤተ ክርስቲያን ዘመን ወለድ የውስጥ ተግዳሮቶች.....	325

ምዕራፍ - አምስት

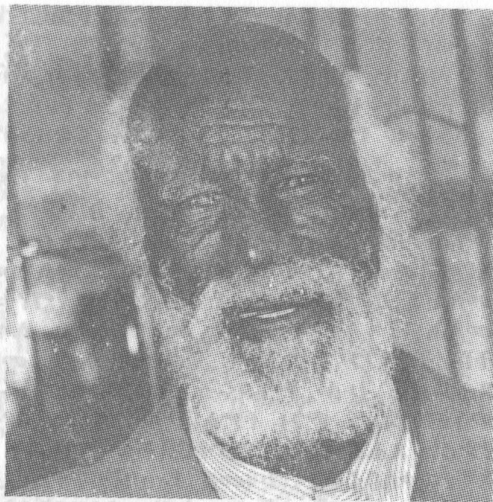
ከትናንቱ ለዛሬ - ከዛሬው ለነፃ

• ትናንት	336
• ዛሬ	339
• የጀማሪው ፍፃሜ	350
ያላየናቸው ዓመታት	364

ልዩ ምዕራፍ

• የመጨረሻው - አንድ	
የአደራ ቅብብሎሽ	371
• የመጨረሻው - ሁለት	
የመቃብሯ ዛፍ	374
• የመጨረሻው - ሦስት	
ምሳሌ አላጣንም	377
አባሪ ሰነዶች	387
ዋቢ መጻሕፍት	388
Bibliography	391

አባ ሊገሰ - ከወላዲቱ ቀለ
አዲሱ ሴታ ከርብረሮ

እስከጽና ረድሳት - ከከረፍቱ ስለላት ግብረ

«የድሮውን ዘመን አስብ፤ የብዙ ትውልድንም
ዓመታት አስተውል፤ አባትህን ጠይቅ፤
ያስታውቅህማል፤ ሽማግሌዎችህን ጠይቅ፤
ይነግሩህማል።» (ዘዳግም 32፡7)

መግቢያ

ታሪክ ለተለያዩ ዓላማዎችና ግቦች ይጻፋል። አቀራረቡና እይታው የተለያየ መልክ ይኑረው እንጂ ለሁሉም ታሪካዊ ሥራዎች በጋራ የሚጠቀስ ባህሪም አለ። ታሪክ የሚጻፈው ትናንትን እያነፀረ፣ ዛሬን እየመረመረ፣ ለነገና ለነገው ትውልድ መልካሙን እየተነበየ ነው። ይህንን መሰሉን ዘመንን በሶስትዮሽ አቅጣጫ የማየቱ አካሄድ በሁሉም የታሪክ መጻሕፍት ላይ የሚታይ መለዮ ነው። ሌላው የታሪክ ጸሐፊ ዋነኛ ትኩረት ነገንና የነገውን ትውልድ እያየ መጻፉ ነው። ይህም የታሪክ ጸሐፊዎች ሁሉ የሚጋሩት ባህርይ ሆኖ ይቆጠራል። ስለዚህም ይዘቱ ምንም ይሁን ምን፣ የምልክታው ማዕዘን በየትም ይሁን በየት አቅጣጫ የታሪክ ጸሐፊዎች የሚያቀርቧቸው ጽሁፎች ሦስት የተለያዩ የትውልድ አሻራ ቀለበቶችን ማጣመር ይጠበቅባቸዋል፤ ታሪኩ የተጻፈለት የትናንት ትውልድ የርምጃ አሻራ፣ ታሪኩ የተዘጋጀለትና የሚተረጎምለት የዛሬው ትውልድ አሻራ እና ነገ እየተባለ የሚጠበቀው የመፃዲው እንግዳ ትውልድ ወደኋላ ዞር ብሎ ሊያያቸውና ሊመረምራቸው የሚገቡ ጠቋሚ ሃሳቦች ናቸው። እነዚህ የሦስት ትውልድ የአሻራ ቀለበቶች ተለያይተው የሚቀርቡ ከሆነ የታሪኩ አካሄድ የተለየ ቅርጽ ይይዛል። ትኩረቱ ትናንት ላይ ብቻ ከሆነ ታሪኩ በነበር የሚተረክ ብቻ ይሆናል። ዛሬ ላይ ብቻ አጽንኦት የሚሰጥ ከሆነም ከገጠመኝነት አያልፍም። ነገ ብቻውን በታሪኩ ውስጥ እንዲጎላም ከተደረገ ምቹታዊ ከማሰኝት አይዘልም።

ከእነዚህ እውነታዎች በተጨማሪነትና በዋነኛነት የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ሲጻፍ ግን ለየት ያሉ ምልክታዎችንም አብሮ ማየቱ ግዴታ ይሆናል። ከቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከፍ ብሎ መጉላት ያለበት የቤተ ክርስቲያን ራስ የሆነው የጌታችንና የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ክብር መሆን አለበት። የቤተ ክርስቲያን ታሪክ የክርስቶስ ታሪክ ነው። ቤተ ክርስቲያን በዘመናት ያለፈችባቸው ጎዳናዎች በሙሉ የተሰመሩት በዋነኛዋ በክርስቶስ ፈቃድና ዕውቅና ነው። ታሪካቸው ጎልቶ የሚነገርላቸው ተዋንያን አሸናፊነት የተረጋገጠው በእግዚአብሔር ልዩ ርዳታ እንጂ በሰዎቹ የግል ብቃት ብቻ አይደለም። ባለፉት ዘመናት የተፈጸሙት ቤተ ክርስቲያንን ጠቀስ ጉዳዮች በሙሉ በእግዚአብሔር የተወሰኑና የተመዘገቡ ናቸው። በሂደቱ ውስጥ የእግዚአብሔር አሻራ የጎላ ነው። ደስታውም ሆነ መከራው፣ በረከቱም ሆነ ሀዘኑ ያለ አምላካችን እውቅና አልመጣም።

የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክም እንዲሁ የልዑል እግዚአብሔር አስደናቂ እጆችና ምህረት የተገለጠበት ታሪክ ነው። በታሪኩ ውስጥ ለተጠቀሱት የቤተ ክርስቲያኒቱ ጽኑዓን ጉልበትና ብርታት የሆናችው ህያው አምላካችን ነው። የእሳቱን ወላፊን ብርታት፣ የልጆቹን የጽናት አቅም፣ የበረከቱን አዝመራ ልክ፣ የነገውን መዳረሻ ግብ የሚወስነውና የሚመዝነው ሕያው እግዚአብሔር ብቻ ነው። ስለዚህም በዚህ የታሪክ መጽሐፍ ውስጥ ከባለታሪኮቹ በስተጀርባ መዓዛው ገንና የሚወጣው አምላካችን እንደሆነ ለማሳየት ተሞክሯል።

ከተጠቀሱት አንዳንድ የታሪክ አንጓዎች መካከል ለምን የሚያሰኙ ጥያቄዎች ሊገጥሙ ይችሉ ይሆናል። የቤተ ክርስቲያን ራስ ክርስቶስ ከሆነ ለምን የቤተ ክርስቲያን መከራዋ የዚያን ያህል ሊከብድ ቻለ? ለምንስ ቅዱሳን በዚያን መስሉ ሰደት ውስጥ እንዲያልፉ አምላካችን ፈቀደ? ብዙ ጥያቄዎች ሊሰነዘሩ ቢችሉም ምላሹ ግን የዘዳግም ጸሐፊ እንዳለው ነው፤

«ምሥጢሩ ለአምላካችን ለእግዚአብሔር ነው፤ የተገለጠው ግን የዚህን ሕግ ቃሎች ሁሉ እናደርግ ዘንድ ለእኛ፤ ለዘላለምም ለልጆቻችን ነው።»
(ዘዳግም 29:29)

በዚህ መጽሐፍ ውስጥም ለእኛ የተገለጡት ውሱን ጉዳዮች ብቻ ናቸው። ውሱኖቹ የተገለጡት የኤሎሄ እና የሃሌሉያ ጉዳዮችም ቢሆኑ ቤተ ክርስቲያን በፈተና ውስጥ ነጥራና ደምቃ እንድትወጣ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አበርክተዋልና በመልካምነታቸው የሚታወሱ ናቸው። አምላካችንም ወደና ፈቅዶ ስለተከናወኑት ጉዳዮች አብዝተን ልናመሰግን ይገባል፤

ጥበብና ኃይል ለእርሱ ነውና የእግዚአብሔር ስም ከዘላለም እስከ ዘላለም ይባረክ፤ ጊዜያትንና ዘመናትን ይለውጣል፤ ነገሥታትን ያፈልሳል፤ ነገሥታትንም ያስነሳል፤ ጥበብን ለጠቢባን እውቀትንም ለአስተዋዮች ይሰጣል። የጠለቀውንና የተሰወረውን ይገልጣል፤ በጨለማ ያለውን ያውቃል፤ ብርሃንም ከእርሱ ጋር ነው። ጥበብና ኃይልን የሰጠኸን፤ እኛም የለመንህን ነገር አሁን ያስታወቅኸን፤ አንተ የአባቶቻችን አምላክ ሆይ፤ . . . እገዛልሃለን፤ አናመሰግንህማለን።
(ዳንኤል 2:20-23)

የደራሲው ማስታወሻ

የዚህ መጽሐፍ ማዕከላዊ ትኩረት የዘመነ ደርግን የቤተ ክርስቲያን ስዕል ለማመልከት ቢሆንም ቀዳሚውም ሆነ እየኖርንበት ያለው ዘመንና ወቅትም መዳሰሱ አልቀረም።

የዛሬው መሠረቱ ትናንት ነው። ነገ ደግሞ ዛሬን እየጠበቀ እንዳለ ለመረዳት አያዳግትም። በመሆኑም ዛሬን ይብልጥ በትናንት ለማነጻጸር በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘመነ መንግሥት የነበረውን የቤተ ክርስቲያን ገጽታ ከኢኮኖሚው፣ ከማኅበራዊ ኑሮው ትስስርና ከመንግሥት አስተዳደር ሥርዓት መሃል ፈልቅቆ ለማየት ተሞክሯል። ዘመነ ኮሚዩኒዝም በሀገሪቱ ላይ ተንሰራፍቶ የፈጸማቸው «የመከራ ትሩፋቶች» በሚገባ ተተንትነዋል፤ ሃሌቱያዎችም በአግባቡ ተገልጸዋል።

የመጽሐፉ ዋነኛና ማዕከላዊ ትኩረት የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ትሁን እንጂ በዘመነ ደርግ የተፈጸመው ስደቱም ሆነ መከራው፤ ፍሬውም ሆነ አገመራው የተመረተው የሁሉም ወንጌላዊያን አብያተ ክርስቲያናት እጅ ለእጅ ተያይዘው እንደሆነው ሳናስታውስ አላለፍንም።

የዘመነ ደርግ ዓመታት ስደትና መከራ የደረሰው በሁሉም ወንጌላዊያን አብያተ ክርስቲያናት ላይ በመሆኑም ዘመኑን በእጅ ጠቢብ የሸማኔ የሀገር ልብስ ጥበብ ልንመስለው እንችላለን። ሸማኔው ውብና ማራኪ ጥበብ ለመሥራት የሚጠቀምባቸው የክሮች ኅብረ ቀለማት በርካታ ናቸው። አረንጓዴ፣ ቢጫ፣ ቀይ፣ ሰማያዊ፣ ጥቁር፣ ሀምራዊ ወዘተ. . . ክሮቹ የግድ አንዱ በአንዱ ተደጋግፎ አንዱ በሌላው አምሮ መሸመን አለበት። በልዩ ጥንቃቄ የተዘጋጀው ይህን መሰሉ ውብና ማራኪ ጥበብ ኅብረ ቀለማቱ በተዋሃዱ ክሮች ተሰርቶ አደባባይ ሲውል ዓይንንም ቀልብንም በመሳብ ለባሹን ያደምቃል፤ ሠራውንም ያኮራል። ያለበለዚያም በአረንጓዴ ክር ብቻ ጥበብ ለመሥራት አይሞክርም፤ ቢሞክርም ጥበብ ሳይሆን ተራ ጥለት ይሆናል። የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን መልከና ውበትም በስደቱ ዘመን ደምቆ ሊወጣ የቻለው እንደ ጥበበኛው ጥበብ በሌሎችም፣ ከሌሎች ጋርም፣ እንደ ሌሎችም የተረበውን የስደት ፅዋ አንዱ ካንዱ ሳይደምቅና ሳይልቅ እኩል በመጋራት ነው።

ስለዚህም የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንና ምዕመኗ የመጽሐፉ ማዕከላዊ ግጥንጠኞችና ትኩረቶች ይሁኑ እንጂ በመከራው ዘመን ቤተ ክርስቲያን ውበቷ እንዲፈካ ያደመቋትና የደጋገፍዋት እንደ ጎብር የሚቆጠሩት ወንጌላዊያን አብያተ ክርስቲያናትና ቅዱሳን በርካታ ናቸው።

የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንና የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮንን ግንኙነት በተመለከተ ግን በቀዳሚነት ሊታወሱ የሚገባቸው ጉዳዮችን ጠቁሞ ግለቴ መልካም ነው። የሚሲዮን ድርጅቱም ሆነ ቤተ ክርስቲያኒቱ ቀደም ካሉት ዓመታት ጀምሮ ሁለቱም ራሳቸውን የቻሉና በራሳቸው ዕቅድና ፕሮግራም የሚመሩ፤ ህጋዊ ድጋፍ ያላቸው ተቋማት ናቸው። ያለፉትን ረጅም ዓመታት የታሪክ አካሄድ ስንመረምር ግን አንዱ አንዱን እየደገፈ፤ አንዱ ለሌላኛው ሥራ አጋዥ እየሆነ በቅርብ ርቀትና ጎን ለጎን ይጓዙ ስለነበር አልፎ አልፎ ሁለቱም በጋራ እንዲነሱ የሚያስገድዱ ታሪካዊ ሁኔታዎች አልጠፉም።

የሚሲዮኑ ሥራ ቤተ ክርስቲያን የተቀበለችውን የታላቁን የወንጌል ተልዕኮ ዓላማ እንድታስፈጽም ማገዝ ብቻ ነው። ይህ መደጋገፍ ግን አልፎ አልፎ በዓመታት ውስጥ የጠበቀባቸውና የላላባቸው አጋጣሚዎች ስለነበሩ የገድ ስለ አንዱ ለመናገር ሌላኛውን በዋቢነት ግቶም ገዴታ የሚሆንበት ሁኔታም አልጠፋም። በሌላ መልኩም ሁለቱም በአንድ ምልክታ የተስተዋሉባቸው አጋጣሚዎችም መኖራቸው አልቀረም።

አጠቃላይ ሁኔታው ይህንን ይምሰል እንጂ የታሪኩ ተቀዳሚ ባለጉዳይ ሀገርኛው የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን መሆኗን ግን ልብ ይሏል።

በዚህም ምክንያት የመከራውን ዘመን በፈቃዱ እንድታስተናግድ የወደደው ጥበበኛው አምላካችን ቤተ ክርስቲያን በእሳቱ ውስጥ ነጥራ በአሸናፊነት በመውጣቷ፤ በሃሌሉያ ዝማራና በቅዱሳኑ ክልብ የሆነ አምልኮ ሃሴት ግድረጉ አልቀረም። የሃሴቱ የመገለጫ በረከቶችም ለቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ብቻ ሳይወሰኑ ሌሎች ወንጌላዊያን አብያተ ክርስቲያናትም የሚጋሩት በእኩልነት ነው።

ሲሲሮ ግርክስ የተባለ ጥንታዊ የታሪክ ጸሐፊ እንደገለጸው፤

ታሪክ ያለፈውን ዘመን የሚገልጽ ሕያው ምሥክር ነው። ያለፈውን ብቻ ሳይሆን ሃሪ የተሸሸገ የሚመስለውንም እውነታ ነቅሶና ፈልቅቶ ያወጣል። ያገኘውንም ውጪት ለተረካቢው ባለ አደራ ትውልድ ለዕለት ተዕለት ኑሮው

እንደ መመሪያ ኮንፓስ እንዲጠቀምበት ያለ አድልዎ ያስረከባል። ተቀባዩም በተራው የተቀበለውን አደራ ለራሱ ተከታይ ትውልድ እንዲያስረክብ «ታሪክ ቅርስም» ነውና ታግኝነት ይጠበቅበታል።

ይህም መጽሐፍ እንዲሁ ነው። ታሪካቸው የሚጠቀስላቸው አበው የፈጸሙት የወንጌል ገድልና የተጓዙባቸው መራራና ጣፋጭ ጉዞዎች ለእነርሱ የጉዞ ያህል ብቻ ነበሩ። እኛ ዘመን ሲደርሱ ደግሞ ታሪክ ሆነው ተቆጠሩ። መቆጠር ብቻ ሳይሆን ዛሬን የምናይበት መስታወታችንም ሆኑን። የነገው ትውልድ ደግሞ የበለጠ ዕድለኛ ይሆናል፤ ትናንትንም፣ ዛሬንም የሚያይበት ድርብ የታሪክ መስታወት በእጁ ደርሶታልና።

በመጨረሻም አንድ እውቅ አንትሮፖሎጂስት እንደተናገረ በሚታመነው ፕቅስ መሪነት ለአንባብያን የምዕራፎቹን ገጾች እንገልጣለን።

“From the alter of the history take the fire not the ash” ትርጉም!

«ከታሪክ መሰዊያ ላይ ልትወስድ የሚገባው እሳቱን እንጂ አመዱን አይደለም።»

ከዚህኛው የታሪክ መጽሐፍ ውስጥም እንዲሁ አንባብያን ጠቃሚዎቹን ፍሬዎች እንዲቀስሙ ብቻ እነሆ እንላለን። ታሪኩ ሙሉ ለሙሉ ተጽፎዋል ለማለቱ ድፍረቱ ባይኖረንም በሚቀጥሉት ዘመናት በሚገባ የተጠኑ የታሪክ ሥራዎችን በስፋት ሊሠሩ ለሚችሉ ጸሐፍት ለመነሻነት እንዲያገለግሉ በማሰብ የእኛን የኤሎሄ እና የሃሌሉያ የታሪክ ዘለላዎች እነሆ እንላለን።

የቀዳሚ አንባብያን አስተያየቶች

የአንድ ሕዝብ፣ የተጻፉ ወይንም የግለሰብ ታሪክ ያለፈ፣ የተደረገና የተፈጸመ የተግባር መዘከር ነው። ይህን መሰሉን ለትውልድ የሚተላለፍ መዘከር ለሌሎች ትቶ ወይንም ላይተው የሚታለፍበት ወቅትም ይኖራል። መዘከሩም መልካም ወይንም ክፉ ወይንም ሁለቱንም ሊሆን ይችላል። ሁለቱንም ገጽታ የያዘ ታሪክ ብዙውን ጊዜ እውነተኛ ተሰኝቶ ተፃግኒነትን ያተርፋል። ምክንያቱም ሰው የቱንም ያህል መልካም ቢሆን ከጉድለት ነፃ አይሆንምና። መልካም እግዚአብሔር ብቻ ነው።

ይህም የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ እግዚአብሔር በተጠቀመባቸው ሰዎች ቤቱን እንደት እንደሠራት እንደትም እንደጠበቃት በጉልህ የምናደባት መስተዋት ነው። የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ የእግዚአብሔር ታሪክ ነው። ይህም መጽሐፍ እግዚአብሔር አምላካችን የሥልጣንና የዕውቀት ሁሉ ባለቤት መሆኑን ወለል አድርጎ ያሳየናል። ባለግስተዋል የሚፈጸመው የልጆቹ ስህተት ቤቱን አደጋ ላይ የሚጥል የሚመስልበት ጊዜ ቢኖርም እርሱ አምላካችን ግን በማይመረመረውና በማይደረስበት ኪነ ጥበቡ ሲያቀናው እናያለን። በአስቸጋሪ ሁኔታዎችና ግራ በተጋቡ ልጆቹ ሕይወት ውስጥ ተፃምርና ድንቅ ሲሰራ ስናይ ከመደነትና በኃይሉ ከመታመን ሌላ የምንለው ይጠፋናል። ይህንን መሰሉን ታሪክ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በሰፊው እናነባለን።

ወጣቱ ትውልድ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ከየት ተነስታ እዚህ እንደደረሰች የተከፈለላትንም ሞጋ ሁሉ በግጤን የእግዚአብሔርን ሥራ በአጽንዖት ይገንዘብበት። ሽግግሌውም በረከቱን በመቁጠር ለአዲስ የወንጌል ተጋድሎ ይነሳላል፤ የትናንት ታሪክ የትናንት ነውና። አምላካችን ዛሬም ባለሥልጣን፣ ሕያውና ድንቅ የተፃምራትም አምላክ ነው። ይህን መጽሐፍ አንብቦ የእግዚአብሔርን ድንቅ ታሪክና ሥራ አይቶ የማይባረክ አይኖርም።

ግም ገብረ መስቀል
የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን
ም/ሊቀመንበር

***H**ere is a moving account of a contemporary church within Ethiopia. Once you begin reading this history of the Kale Heywet Church you will find it hard to stop. What makes this Ethiopian church history book unique is that it tells the story of both a vibrant Ethiopian indigenous church as well as giving an account of the missionaries who assisted in planting the church. With objectivity and critical insight, the book portrays some of the struggles between SIM missionaries and the emerging KHC denominational leaders during the crucial years of KHC's development of her own identity. In the mid-seventies, during the Dergue, KHC also found herself almost separated from SIM because so many missionaries left Ethiopia. But it was during this time of persecution that the KHC became self-reliant, was purified and rediscovered her evangelistic fervor.*

I trust this well-written history will soon be translated into English so that Christians around the world will be inspired by this account of God's miracle in Ethiopia.

Paul Balisky (Dr.)
SIM Ethiopia Area Director

በኢላሻዳይ እግዚአብሔር ከአማኑኤል ጋር ሆነን ዘመናትን ተሻገርን ተሸጋገርን አቤንኤዘር! ከብር ለእግዚአብሔር ይሁን።

የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አሁን ከደረሰችበት ታሪካዊ የድል ምዕራፍ ላይ ሆና እንደነዚያ ሃያ አራቱ የራእይ መጽሐፍ ሽማግሌዎች ጌታን፡-

ያለህና የነበርክ ሁሉን የምትገዛ ጌታ
እግዚአብሔር ሆይ ትልቁን ኃይልህን
ለለያዝህ ስለነገሥህም እናመሰግንሃለን ልትል ይገባል። (ራእይ 11፡ 17)

እንደዚሁም በረጅም የቤተ ክርስቲያናችን ታሪካዊ የእምነት ጉዞ እንደ ስንዴ ቅንጣት በመስዋዕትነት ሁሉ ወድቀው ከጌታ ጋር እልፍ አእላፍ ፍሬ ያፈሩ የእግዚአብሔር መልእክተኞች አባቶቻችንና እናቶቻችን በቃሉ እንደተፃፈው እጥፍ ከብር ይገባቸዋል። ይህንንም ታሪካዊ ገድል ደግሞ እንደ አርኪኦሎጂ የተሰወረውን በግልጽ በአደባባይ ወደሚዘከርበት ታሪካዊ ቅርስ ለግምጣት እግዚአብሔር የተጠቀመባቸውን ባሪያዎቹንም እጅግ አብዝተዋል ይባርካቸው ግለት እወዳለሁ።

ስለአጠቃላይ የታሪክ ገጽታ የታሪክ ተመራማሪዎች እንዲህ ይላሉ፡-

«በእድገት የተሳካለት ኅብረተሰብ የእድገቱን ርምጃ ሚዛን ጠብቆ በጥንቃቄ መረግመድ ካልቻለ የዚያው የተሳካለት ኅብረተሰብ እድገት እስከ ምስተኛው ትውልድ አይዘልቅም» ያላሉ። ለምን ቢባል፡- አንደኛው ትውልድ ለእድገቱ ዋጋ ከፍሎ ጥር ግር ታሪክ ይገነባል። ሁለተኛ ትውልድ ግን በተሰራው ታሪክ የሚመካና የሚዝና ዝንጉና ቸልተኛ ይሆንና የተከማቸውን ታሪካዊ ቅርስ ብቻ በመጠቀም አሟጦ ይጨርሰዋል። ቀጣዩ ምስተኛ ትውልድ የመጀመሪያውን ትውልድ ታሪክ የማያውቅና ከዘመኑ ጋር ማገናዘብ የማይችል የታሪክ አለኝታም የማይሰማው ደካማ ይሆናል። በሰላም ላይ ይህን በመሰለ ሁኔታ ከመሠረቱ ሳይያያዝ ቀርቶ ግልብጥብጡ የወጣና ተንኮታኩቱ የቀረ ሀገርና ትውልድ ታሪክ ብዙ ነው።

በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥም በተለይ የአህጉራችን የሰሜን አፍሪካ ቤተ ክርስቲያን በታሪክ ውስጥ ለምስት ትውልድ ያህል እንኳ በብርታት መዝለት ያቃታት በሰው ትምክህትና በአንገራ አቃቂር እርስ በርስ በመፈረካከፈ ነው። ዛሬም ቢሆን የእግዚአብሔር ቃል ገርቶን ታሪክም አንድንና ገሰድን ለወገኔ ይጠትግል የሚል ከንቱ ውዳሴ በአገልግሎታችን ሳይደባለቅበት በእግዚአብሔር ፍቅር በእርነትና በቅንነት በብዙ ጸሎትና ማስተዋል ተተኪ መሪዎችንና አገልጋዮችን የግዘጋጅት ንጹህ የእምነት ድፍረት ሊኖረን ይገባል። ቤተ ክርስቲያን ግላግጥን ሳትስት ተልዕኮዋም ሳይዛባ ከትውልድ ወደ ትውልድ እየተሸጋገረች ብርሃን ያኹ ታሪካዊት አንፀባራቂ ምስክር ልትሆን የምትችለውም ይሄን ጊዜ ነው።

እኛም በዘመናችን ቤተ ክርስቲያን በጥበብ፣ በእውቀትና በማስተዋል ሁሉ ተዋልታ በትህትና ሁሉ የእግዚአብሔር ክብርና የሰዎችም ደህንነት ታሪክ እንደገና እንዲሰራ እግዚአብሔር በመንፈስ ቅዱስ ኃይል የጽድቅ መሣሪያዎቹ እንዲያደርገን የግያደርግ ልመና፣ ጸሎት ጥልጃና ጥሥጋና በእግዚአብሔር ፊት ግትረብ ይኖርብናል።

ቸርነቱና ጥህረቱ የግያልቅበት የዘላለም አጥላክ ጸሎታችንን ይሰማን፤ ይርዳንም።

ግራናት!

ከርሴ ሸፈና
የኢትዮጵያ ታላ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን
መንፈሳዊ ዘርፍ
ጥ/ዋና ጸሐፊ

ይህ መጽሐፍ የታላ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ብቻ አይደለም። «የኢትዮጵያ ወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን» ታሪክ ጭምር እንጂ። የኢትዮጵያ ወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን የትኛዋ ናት ቢባል «ኢየሱስ ያድናል፣ ኢየሱስ መንገድ ነው፣ እውነት ነው ሕይወት ነው በርሱ በስተቀር ወደ አብ የሚሄድ የለም።» እያለች የምትሰብከዋ ናት። ይህ መጽሐፍ ይህን ወንጌል የምትሰብክ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ነው።

ይህን መጽሐፍ ሳንብ ስሜቷ ተነክቶ ጻይኔ በእንባ ተዋልቶ ግንብብ እስኪያትተኝ ድረስ የተቸገርኩት ብዙ ቦታ ነው። እውነትም ኤሱሄ እና ሃሌሉያ። በኮሚዩኒዝም ዘመን በክርስቲያኖች ላይ የደረሰው ስቃይ፣ የክርስቲያኖች ጽናትና ድፍረት ጻይኔን በእንባ ጥልቃል። መከራው ቤተ ክርስቲያንና ቅዱሳንን አጠፋ እንጂ አላጠፋቸውም። አበዛቸው እንጂ አልቀነሳቸውም። ይላል መጽሐፉ።

በብዙ ቦታ ቤተ ክርስቲያን የተመሰረተችው ደመወዝ ባልተመደበላቸውና የጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ፍትር ባቃጠላቸው ሰዎች እንደሆነ መጽሐፉ ይጠቅሳል። እነርሱ ደመወዝ አልነበራቸውም! ወንጌል ይሰብካሉ፣ ቤተ ክርስቲያን ይመወርታሉ! ይህ ነው ደመወዛቸው። ይላል መጽሐፉ።

ታሪክ ግስቀመጥ ዘያቢ አለው። ወንድም ጌታቸው በለጠ በኮሚዩኒዝም ዘመን የሆነውን በግብረኩር፣ በግያስደንትና በግያሰለቹ አባባሎች እንደነበረው፣ እንደተባለው በግስቀመጥ የክርስቲያኖችን ድፍረት በግንልጽ ጻይነት ቋንቋ አትርቦልናል። መጽሐፉ በሁሉም ዘንድ ሊነበብ ይገባል።

ግሊዮን በለጠ
ከመረተ ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን

«ኤሌሄ እና ሃሌሉያ» በሚል ርዕስ የተፃፈውን የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ በጥምና አንብቢዋለሁ። የጥንቱንም ሆነ የአሁኑን የቤተ ክርስቲያን ገጽታ ከኤኮኖሚው፣ ከባህሉ፣ ከግንባራዊው ትሰሰር፣ ከሃይማኖቱና ከፖለቲካው አንፃር መቅረቡ አስደስቶኛል።

በጎውንም ሆነ ከፋውንም ገጽታ በተቻለ መጠን ለማመልከት ጥረት መደረጉም መልካም ነው። መረጃዎችን ከሰነዶች፣ ከቃለ መጠይቆች፣ ከጋዜጦች፣ ከሪፖርተሮችና ከንግግሮች ወዘተ. ላይቀር በማሰባሰብ የተደረገው ጥረት በእጅጉ አርክቶኛል። እውነትን በማስቀደምም የዚህንና የዚያን፣ የእነርሱንና የእኛን በማለት እውነቱ ሳይሸሸግ ተገቢው ታሪክ አደባባይ እንዲወጣ መደፈሩ በምሳሌነት ያስጠቅሳል። ያለፈው ለዛሬው፣ የዛሬው ለነገው ትምህርት እንዲህን መሠረት ተጥሏልና በጣም ደስ ብሎኛል።

ጌታ አብዝተ፣ አብዝተ ይባርካችሁ። ይህ ተደብቆ ያለው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ፣ የሀገሪቱ ልማድና ወግ በአንድ ላይ ሆኖ ለከብሩ እንዲቀርብ እግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያኒቱን መሣሪያ አድርጎ ለመጠቀም በመውደዱና ለዚህ ክብር እግዚአብሔር ሰላበቃችሁ እንኳን ደስ ያላችሁ።

አንባቢያንም ይህንን መጽሐፍ በማንበብ እግዚአብሔር የሰራውን ድንቅ ሥራዎችን ለማየትና እርሱን ለማመስገን፣ ለእምነታቸውም መጠናከር፣ ለሚያደርጉት የወንጌል ተጋድሎ አጋኝ እንደሚያደርጉት ተስፋዬ ነው።

ጥላሁን ኃይሌ
ከቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን

በአጠቃላይ ሲታይ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በምድሪቱ ላይ እንደ እግዚአብሔር መንግሥት ተወካይ ተልዕኮዋን ከመወጣት አንፃር የተደረገባትና እርሷ ደግሞ ያደረገችው ከዚህም አንፃር ያሳለፈችው የውጣ ውረድ ሕይወት ጥሪትና ሙከራ ከአጠቃላዩ የሀገሪቱ ታሪክ ሂደት ጋር በንፅፅር መቅረቡ ሳይነተኛና በጽሑፉ ሊጠቀሙ ለሚወዱ ሁሉ መሠረት ያለው አቀራረብና በቂ መረጃ የሚሰጥ ሆኖ አግኝቼዋለሁ።

የታሪኩ አካሄድ ከሀገሪቱ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊና ፖለቲካዊ ሂደት አንፃር ተከፋፍሎ መቅረቡም በወንጌሉ ሥራ ሂደት ላይ የተስተዋሉትን በጎና ጎጂ ገጠመኞች በግልጽ ለማየት ያስችላል የሚል ግምት አለኝ።

መስፍን ወ/ማርያም
ከቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን

ይህን መጽሐፍ ያነበብኩት ተገቢውን ጊዜ ሰጥቼ ነው። አጠቃላይ ሥራው እጅግ አርከቶኛል። ጽሑፉን አሁን ከደረሰበት ደረጃ ለማድረስ የጠየቀው መስዋዕትነትና ጥረት የትየለሌ መሆኑን እረዳለሁ።

ጽሑፉ የተጓዘው አድማሱን አስፍቶ ነው። ይህ ደግሞ ተገቢ ይመስለኛል። ምክንያቱም ቤተ ክርስቲያን በራሷ ደሴት ላይ የምትኖር ወይም ብቻዋን ታሪክ የምትሰራ አይደለችም። ከወዳጆቿና ከተቃዋሚዎች ጋር ነው በታሪክ ጎዳና የምትጓዘው። በመሆኑም ከተጓዳኞቿ ጋር የሚያነካካት ነገር አለ። ያ የንክኪ እውነት መገለጡ ነው በታሪክ ውስጥ እንድትጎላ የሚያደርጋት። ይህንን ሁኔታ ከሞላ ጎደል በመጽሐፉ ውስጥ ለማካተት ጥረት ተደርጓል።

ይህ ታሪክ የአንድ ቤተ እምነት ገድል የተተረከበት መዘክር ብቻ ሳይሆን፤ የብሔራዊ፣ የአህጉራዊ ብሎም የዓለም አቀፋዊቷ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ አካል ነው። ለዚህ ነው ይህን ሥራ ዳር ለማድረስ የተጋውን ጸሐፊውን ጌታ ይባርክህ ለማለት የምሻው።

የአሁኑም ሆነ መፈው ትውልድ ስለ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ለሚያነሳው ጥያቄ መጽሐፉ መልስ አለው እላለሁ። ለሌላም ጽሑፍ መነሻ ምንጭ ይሆናል የሚል እምነት አለኝ።

እግዚአብሔር ጸሐፊውንና የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን ይባርክ።

ገበየሁ አየለ
ከኢትዮጵያ ገንት ቤተ ክርስቲያን

ምዕራፍ አንድ

መነሻ፤ ጥቂት ዓመታት ወደኋላ

በወንጌል ሥርጭት ታሪክ ውስጥ ያጋጠሙ ተግዳሮቶች

ምንም እንኳን የመጽሐፉ ዋነኛ ትኩረት የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን ስዕል ለማመልከት ቢሆንም፤ በዚህ ውሱን ርዕሰ ጉዳይ ዙሪያ ላይ ቆይታ ከማድረጋችን በፊት ቤተ ክርስቲያን በማኅበረሰቡ ውስጥ የነበራትን ተራክቦ ለማመልከት የግድ ከሰፊው የሀገሪቱ አድማስ መጀመር ግዴታ ይሆናል።

አንድን ሀገር፣ ሀገር የሚያሰኘው፣ የአንድን ሕዝብ ሕዝብነት የሚገልጠውና ማንነቱን አስተሳስሮ ሳብሩን የሚፈጥረው፤ ኢኮኖሚው፣ ሃይማኖቱ፣ የማኅበራዊ ኑሮው ገጽታና የመንግሥት አስተዳደር ሥርዓቱ ናቸው። እነዚህ እርስ በርስ የተሳሰሩና የተቆራኙ እውነታዎች የአንድን ሕዝብና ሀገር አቋም ያንጸባርቃሉ፤ የዘመኑን የቤተ ክርስቲያን ስዕልም ፍንትው አድርገው ያመላክታሉ። ቤተ ክርስቲያን የምትኖረው ለሕዝብና በሕዝብ መካከል ስለሆነም ያቀፎዋትና ያቀፈችው ሕዝብ ጉዳይ በቀጥታ ይመለከታታል።

ከዘመነ ደርግ በፊት የነበሩትን ዓመታት ከላይ በተዘረዘሩት ዘርፈ ብዙ አንጻሮች ወደ ኋላ መለስ ብሎ ማየቱ እየኖርንበት ላለውም ሆነ ለመጭው ዘመን ጠቃሚ ሊሆን ስለሚችል በጽሑፍ ተቀርቦ እንዲተላለፍ የተሞከረው በዚሁ አንጻር ነው። የውጭው ኃይል በወንጌል ሥርጭቱ ላይ አድርሶት የነበረው ተግዳሮትም በዚሁ ክፍል ይጠቀሳል።

የኢትዮጵያ የመሬት ሥራት አስተዳደር ከወንጌል ሥርጭት አንጻር

ቀደም ካሉት ዘመናት ጀምሮ በሀገሪቱ ውስጥ የተደረጉትን አጠቃላይ የወንጌል ሥርጭት እንቅስቃሴዎችን ከመሬት ሥራት አንጻር በዝርዝር ለመተንተን ሙያውም ሆነ የዓለማዊ ውሱንነት ቢገድበንም ይህንኑ መጠነ ሰፊ የሀገሪቱን የኢኮኖሚ ሥርዓት ከቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የወንጌል ሥርጭት አንጻር ለመነሻ ያህል ብቻ በግርድፍ ለማየት ይሞክራል።

በእግዚአብሔር አምላካችን ልዩ የአሠራር ጥበብ የደቡቡ የሀገሪቱ ክፍል በወንጌሉ በረከት በመጎብኘቱ ዛሬ የበረከቱ አስፈፃሚ የሆነችው የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በሰፋት ተንሰራፍታ የምትገኘው በዚሁ በደቡብ የሀገሪቱ ክፍል ነው። በሌሎቹ ማዕዘናት፤ በምዕራቡ፤ በምሥራቁና በሰሜናዊው የሀገሪቱ ክፍልስ የወንጌሉ የምሥራቅ ምን ያህል ተበስሯል? በተለይም ከጥንት ጀምሮ በርካታ የሚሲዮን ድርጅቶች በተረማመዱበት፤ በገቡበትና በወጡበት ሰሜናዊው የሀገሪቱ ክፍልስ የተበሰረው የወንጌሉ የምሥራቅና የተዘራው የቃለ እውነት ምን ያህል ውጤት አሰገኘ? ሕዝቡስ ለወንጌሉ እውነት ያሳየው የተሳትፎ ምላሽ ምን ያህል ነው? በተለይም ለቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን መመሥረት ጥረታቸው በአስኳልነት የሚጠቀሰውና በ1927 ዓ.ም. በሰሜን ኢትዮጵያ ውስጥ በላሊበላ የተሞከረው የዶ/ር ላምቤ ጥረትና ድካም ለምን የተፈለገውን ውጤት ሊያመጣ አልቻለም? የሕዝቡ ኦርቶዶክሳዊ የእምነት ጥበቀት ብቻ ለጥረቱ ያለመሳካት በአብነት ሊጠቀስ ይችላልን? ለእነዚህ ጥያቄዎች የሚፈነጠቀው ውሱን ምክንያት ሰፊ ጥናት ሊያደርጉ ለሚችሉ ባለሙያዎች መንደርደሪያና አጋዥ ሊሆን ስለሚችል በመሬት ሥራቱ አስተዳደር አንጻር ብቻ አጠቃላይ ዳሰሳ ይደረግበታል። በተጨማሪም ለ1966 ዓ.ም የሕዝብ አመጽ መነሻ የሆነውና የኮሚዩኒዝም ሥርዓት እንዲወለድና ቤተ ክርስቲያንም በዚያ የክህደት ዘመን እሳት ውስጥ እንድታልፍ ምክንያት የሆነው ይሄው የመሬት አጠቃቀም ሥርዓት ስለነበር የምልክታ ያህል ቅኝት አርጎ ማለፉ አግባብ ይሆናል። ሌሎች ተጠቃሽ ምክንያቶች በፊተኞቹ ሁለት ቅጾች ውስጥ በሰፋት ለመዘርዘር ስለተሞከረ በዚህ ክፍል ትኩረት የሚደረገው የሀገሪቱ ሰሜናዊ የመሬት ሥራት ሥርዓትና በወንጌል ሥርጭቱ ላይ አሳድሮት ስለነበረው ተፅእኖ የተለያዩ አቅጣጫዎችን በማገናዘብ ይሆናል።

በአጠቃላይ ሁኔታ ሲታይ 90% የሚሆነው የኢትዮጵያ ሕዝብ የሚተዳደረው በግብርና ሙያ እንደሆነ መረጃዎች ይጠቁማሉ። እጅግ ጳላ ቀር በሆኑ የባህላዊ የእርሻ መሣሪያዎችና ልምምድ የሚከውነው የግብርናው ዘርፍ ለሀገሪቱም ሆነ ለሕዝቡ የኢኮኖሚ ኑሮ መለወጥና መሻሻል ምክንያት ሊሆን አልቻለም።

ከዘርፉ ጠበብት የጥናት ውጤት መረዳት እንደሚቻለው በተወሰኑ ዓስርተ ዓመታት መካከል ውስጥ ጊዜ እየጠበቀ በሀገሪቱ የሚከሰተው የድርቅ ሁኔታ ሕዝቡን ለከፍተኛ አካላዊና ኅሊናዊ ጉስቆልና እንደዳረገ ለመገንዘብም አያዳግትም።

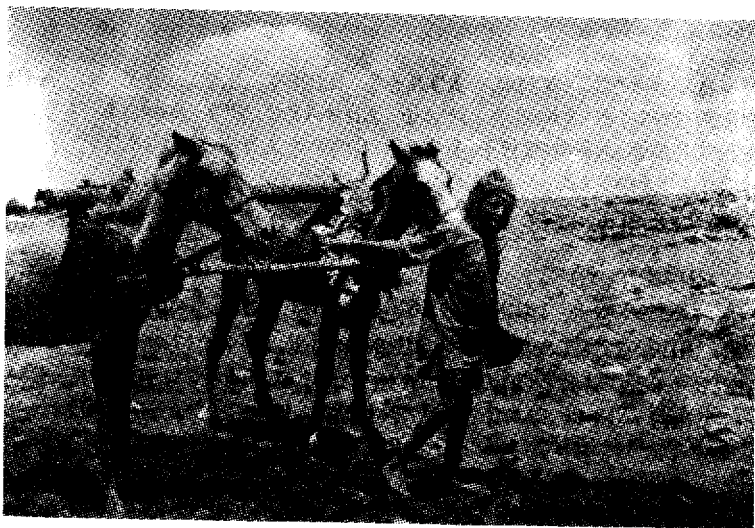
በተለይም ሀገሪቱ ትመራበት ከነበረው የፊውዳሊዝም የአስተዳደር ሥርዓት የተነሣ አብዛኛው መሬት የአራሹ መጠቀሚያ ከመሆን ይልቅ ለተወሰኑ ከፍሎች ብቻ ተከፋፍሎ ስለነበር ተራው ጭሰኛ ገበሬ ይጠቀምበት የነበረው ከዚያ የተረፈውን ነበር ለማለት ይቻላል።

ለአጠቃላይ ግንዛቤ እንዲረዳ በ1966 ዓ.ም. ቅድመ አብዮት ኢትዮጵያ የሀገሪቱ የመሬት ሥሪት አስተዳደር ምን ይመስል እንደነበር በሁለት ዐበይት አቅጣጫዎች ከፍለን በማየት እግረ መንገዱንም የመሬት ሥሪቱንና የወንጌል ሥርጭት እንቅስቃሴውን በጋራ ለማየት እንሞክራለን።

በሀገሪቱ የሰሜን ክፍላተ ሀገር ማለትም በትግራይ፣ በኤርትራ (ኤርትራ ቀደም ሲል ከሀገሪቱ ከፍላተ ሀገር አንዱ መሆኗ አይዘነጋም)፣ በጎጃም፣ በበጌምድር ሰሜን እና በከፊል ሸዋ (ይፋት፣ መንዝ እና ግጤ፣ መርሐ ቤቲ አውራጃዎች)፣ በወሎ (ዋግ እና ላስታ)፣ በሲዳሞ ዘላኖች በብዛት በሚገኙባቸው አካባቢዎች የነበረው የመሬት ሥሪት በአጠቃላይ የወል ወይንም የጋርዮሽ ሥሪት ተብሎ ይጠቀሳል።

አብዛኛው የሰሜኑ የመሬት አስተዳደር ሥርዓት የጋርዮሽ ሥሪት ተብሎ ሊጠራ የቻለበት ዋናው ምክንያት መሬቱ በኅብረት ባይታረስም እንኳን አርሶ አደሩ ሕዝብ የሚያርሰውን የእርሻ መሬትም ሆነ የግጦሽ መሬት ለመሸጥም ሆነ ለመለወጥ፣ ወይንም ማንኛውም ባለመሬት ከበርቱ የገዛ መሬቱ ነው በማለት ሊሸጥ ወይንም በወለድ አገድ፣ ወይንም በሰጦታ ሊያዘዋውረው ባለመቻሉ ነው። «የማንን መሬት ማን ይሸጣል! ማንስ የማንን መሬት ሊለውጥ ይችላል?» የሚል የቆየ እምነት የማኅበረሰቡ መሠረታዊ መመሪያ ስለነበረ መሬትን ተወላጅ ላልሆነ ሌላ

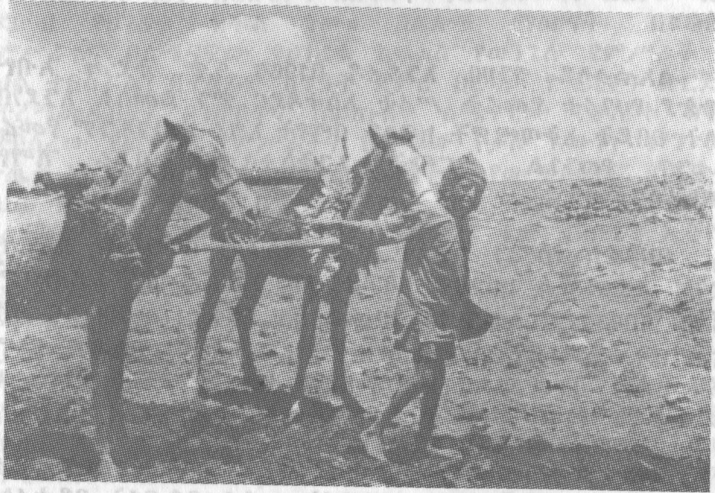
ሰው በማንኛውም የሽያጭና መሰል ስምምነት ማዘዋወር የሚሞክር አልነበረም። በመሆኑም ገበሬው የሚያርሰው መሬት የተወላጅነቱን ሀረግ በመምዘዝ በነፍሱ ወከፍ የደረሰውን ድርሻ ብቻ ነበር። በመሆኑም መሬቱ የብዙ ተወላጆች ስለሆነ አንድ ሰው በዚህ የብዙሃኑ መብት ላይ ሥልጣን አይኖረውም። ይህ ሥራትም ቀደም ብሎ እንደተጠቀሰው በአብዛኞቹ የሰሜን ክፍላተ ሀገር በጠንካራ አቋምነት የተመሠረተ ነበር። ይህን መሰሉ የመሬት ሥራት «ከነባሩ የእናት አባት ኦርቶዶክሳዊ የክርስትና እምነት» ጋር ሲጣመር ምን ያህል ለወንጌል ሥርጭት ጠንካራ የብረት አጥር ሊሆን እንደሚችል መገመት አያዳግትም። በዚህም ጉልህ መንስዔነት ሳቢያ በደቡቡ የፈካው የወንጌል አዝመራ በተቀሩት የሀገሪቱ ክፍሎች በተለይም በሰሜናዊው ክፍል የተፈለገውን ያህል ሊሮጥ አልቻለም። የመሬቱ ሥራት ለሽያጭም ሆነ ለወለድ አገድ ዝግ ስለነበር ከተለያዩ አካባቢዎች በሄዱ ወንጌላዊያን አማኞች አማካይነት አጥቢያዎች ሊመሠረቱና የወንጌል ሥርጭቱ በስፋት ሊካሄድ ዕድል አልተገኘም።

የገበሬው ሕይወት በሰሜን ሸዋ አካባቢ

ገባርና ልጁ - ሰሜን ምስራቅ ሸዋ ምንጭ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ -ባሕሩ ዘውዴ

ይህንን የሞከሩ ብዙዎችም የሕይወትና የአካል መስዋዕትነት ከፍለዋል። የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን ጥረትም ከጅምሩ ፈቅ ሊል ያልቻለው በዋነኛነት በዚሁ ተቀዳሚ ምክንያትና በቀዳሚዎቹ ቅጾች ውስጥ በተገለጹት ዋና ዋና ምክንያቶች ሳቢያ እንደሆነ ይገመታል።

የገበሬው ሕይወት በሰሜን ሸዋ አካባቢ

ገባርና ልጁ - ሰሜን ምስራቅ ሸዋ
ምንጭ! የኢትዮጵያ ታሪክ - ባሕር ዘውዴ

በሌላ አንጻር ግን በደቡብ፣ በደቡብ ምዕራብ፣ በምዕራብ፣ በደቡብ ምሥራቅ የሀገሪቱ ክፍሎች ማለትም በአርሲ፣ በሲዳሞ፣ በወለጋ፣ በከፋ፣ በኢሉባበር፣ በጋሞጎፋ፣ በባሌ፣ በሐረርጌ፣ በከፊል ሸዋና በወሎ ክፍላተ ሀገራት የመሬት ይዞታው በአብዛኛው ወደ ግል ተዛውሮ ስለነበር ባለይዞታዎች መሬታቸውን በተለያዩ ምክንያቶች ለመሸጥ፣ በወለድ አግድ ለማስያዝ፣ ለማውረስም ሆነ በስጦታ ለማዘዋወር ይችሉ ነበር። በዚህን ዓይነት የመሬት ሥሪት ሥርዓት መላላትና በተለይም በዝርዝሩ ውስጥ ከተጠቀሱት ጥቂቶች በስተቀር በአብዛኞቹ ደቡባዊ የሀገሪቱ አካባቢዎች ሕዝቡ በባህላዊ፣ በልማዳዊ ወይም በሃይማኖት የለሽነት እውነታ ውስጥ በመኖራቸው ምክንያትም ነው የእግዚአብሔር ሥራ በተለይም በደቡብና በምዕራቡ የሀገራችን ክፍሎች በስፋት ሊንሠራፋና ወንጌል ሊሠበክ የቻለው፤ ሕዝቡም ልቡን ክፍቶ የምሥራቹን ቃል የተቀበለው።

ይህም ሲባል ግን ቅድመ ወንጌልም ሆነ ከዚያ በኋላ አብዛኛው የደቡብ ሕዝብ እንደተቀረው የሀገሪቱ ሕዝብ በባለመሬቶችና በፊውዳላዊው ሥርዓት ማኅበር ውስጥ አልተጠቃም፣ አልተሰቃየም፣ አልተገፋም፣ አልተጨነቀም ማለት አይደለም። እንዲያውም ከየትኛውም የሀገሪቱ ክፍል ይልቅ የበለጠ የመከራና የአሳር ፅዋ የተጎነጩ ያ ሕዝብ ነው። እንዲያ ቢሆንም እምነት ጽኑዎቹ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ቀዳሚ አባቶችና እናቶች ጠንካራውን የባለ ርስቶች ስቃይና መከራ በመቋቋም ከዚያቸው ከነበረቻቸው ቁራሽ ይዞታ ላይ መሬታቸውን ቆርሰው በመስጠት በየደጃፎቻቸው ላይ የጸሎት ቤቶች እንዲሰፋፋ ምክንያት ሆነዋል።

የመሬት ሥሪቱ መላላት አስተዋፅኦና የአባቶችና የእናቶች ጠንካራ የጽናት ውሳኔ ወንጌልን ለማስፋፋት ሰፊ በር የከፈተ ቢሆንም በአንጻሩ ግን በኋለኛው ዘመን ላይ ያንን ቅንነት ታክከው በአብዛኞቹ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናት ውስጥ ችግሮች መፈጠራቸው አልቀረም። የችግሮቹ አቅጣጫ የሚያተኩረው በአብዛኛው በመሪነት ችግሮች ላይ ነው። ከዚያቸው የበሬ ግንባር ከምታህለው ርስታቸው ላይ ቆርሰው ለጸሎት ቤት መሥሪያ እንዲሆን የሚሰጡት አባቶችና እናቶች በማወቅም ይሁን ባለማወቅ በተደጋጋሚነት የመሪነቱ ሥልጣን የሚይዙትም እነዚያው ለጋስ አባቶች ናቸው። ይህ ሁኔታ ደግሞ እያደር አባቶች አንድ ጊዜ በመሪነት ወንበር ላይ ከተቀመጡ መልሶ በሌሎች የመተካቱ መከራ አዳጋች እስከሚሆንበት ጊዜ ድረስ ሁኔታዎች

1 ከመሬት ይዞታ ማሻሻያና አይተዳደር ሚኒስቴር የተሰጠ መግለጫ (አዲስ ዘመን የካቲት 22/1967 ዓ.ም.)

አቅጣጫቸውን ይስታሉ። ይህም በበርካታ አካባቢዎች የተስተዋለ ችግር በቀዳሚነት የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ችግር ከመሪነት ጋር የተያያዘ እንዲሆንና በአባቶችና በወጣቶች መካከል አለመግባባት እንዲፈጠር የራሱን አስተዋፅኦ ማበርከቱ አልቀረም።

ከወንጌል ሥርጭቱ ከፍ ብሎም ሰፋ ባለው የመንግሥት አስተዳደር አንጻር ሲታይም ወደፊት ለምንደርስበት ሕዝባዊ የለውጥ ሰደድ ከዳር ዳር መቀጣጠል ምክንያት የነበረውን የመሬት አጠቃቀም ሥርዓት በሚገባ ሊያሳይ ስለሚችልና አብዛኞቹ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ምዕመናንም እንደተቀረው ሕዝብ ሁሉ በመጀመሪያ ሕዝባዊውን የ1966 ዓ.ም. እንቅስቃሴ አሜን በማለት በሆታና በጸሎት መልስነት እጃቸውን ዘርግተው እንዲቀበሉ፣ እንዲደግፉና የመሬት ላራሹን አዋጅ በደስታ እንዲያስተናግዱ ምክንያት የሆነውን ሀገር አቀፍ የጭሸኝነት መረጃ እንደሚከተለው በሰንጠረዥ ማመልከት ይቻላል።

ተራ ቁጥር	ክፍለ ሀገር	የጭሰኞች ብዛት
1	ሸዋ	67%
2	አሩሲ	52%
3	ወለጋ	59%
4	ሐረርጌ	54%
5	ኢሉባቦር	75%
6	ከፋ	62%
7	ጋሞጎፋ	48%
8	ወሎ	41%
*9	ሲዳሞ	39%
*10	ትግራይ	25%
*11	በጌምድር	15%
*12	ጎጃም	20%
*13	ከፋ	62%

(ምንጭ፤ ከተራ ቁጥር 1-8 የካቲት 21/1967 ዓ.ም ከመሬት ይዞታ ማሻሻያ አስተዳደር ሚኒስቴር ከተሰጠ መግለጫ ፤ (ከተራ ቁጥር 9 - 13) የኢትዮጵያ የገባር ሥርዓትና ጅምር ካፒታሊዝም፤ ገጽ 233)

በየካቲት ወር 1967 ዓ.ም ከመሬት ይዞታና ግሻሻያ የእርሻ መሬትን ድልድል አስመልክቶ የተሰጠው መግለጫ እንደሚመለከተው፤ በአብዛኛዎቹ ክፍለ ሀገሮች በጠቅላላ ከግብርናው መሬት ከሦስት እጁ ሁለቱ አንድ ገበሬ የሚኖርሰው መሬት ከአንድ ሄክታር ያነሰ ነው። ትልቅ የሚባለው በአንድ ገበሬ የሚታረስ መሬት ከሦስት ሄክታር አይበልጥም። የዚህም ይዞታ በጠቅላላው ከግብርናው መሬት 5.6% ብቻ ነው። ከዚህ አልፎ 42% የሚሆነው የገበሬዎች ይዞታ ግማሽ ሄክታር ወይንም ከዚህ ያነሰ ነበር።

በደቡብ የሀገሪቱ ክፍል በከፍተኛ አህዝ አብዛውና ፈክተው የሚገኙት የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ምዕመናንም ከዚሁ የሀገሪቱ ስዕል ውጪ ስላይደሉ መከራና ስቃዩን የተካፈሉት ከልላው ሕዝብ ጋር በእኩልነት ነው። ይባልጥ ይካፋ ነበር ከተባለም የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ምዕመናን ሁለተኛው ምክንያት የእምነታችው ጉዳይ ይሆናል።

መሬትን የሕዝብ የሚያደርገው አዋጅ እስከወጣበት እስከ የካቲት 25/1967 ዓ.ም በሀገሪቱ የነበረው ሦስት ዓይነት ሥሪትና በይዞታነት የተያዘው መሬት ጠቅላላ ስፋት እንደሚከተለው ሊጠቃለል ይችላል።

1. የወል ከ657,000 ካሬ ኪሎ ሜትር በላይ
2. የግል ከ291,000 ካሬ ኪሎ ሜትር በላይ
- 2*3. የመንግሥት ከ12,000 ሄክታር የማይበልጥ

ይህን መሰሉ የከፋ የመሬት አጠቃቀም ሥርዓት ነው ለ1966 ዓ.ም. ሕዝባዊው አመጽ መተግበል በተተዳሚ ምክንያትነት የሚጠቀሰው። ለምን የወገኒሉ ሥራ በደቡብ የሀገሪቱ ክፍል በእጅጉ ሊያብብ ቻለ? በሰሜኑና በተተኩት የሀገሪቱ ክፍሎችስ? የሚለው ጥያቄ አብዛኛው ምላሽም ከዚሁ ከመሬት አጠቃቀም ሥሪትና ከነባሩ አርተዶክሳዊ የሃይማኖት እምነት ጋር ጠብቆ በመቆራኘቱም እንደሆነ መገንዘብ ይቻላል። ይህም የልዑል አምላክ በጎ ሃላብ ከዘመናት በፊት የወደደውን ለግድረግ በፍቃዱ የተጠቀመበት መንገድ እንደሆነና ከአእምሮአችን መረዳትና ውሱንነት እንደሚልቅም አመልካች ነው።

² በመንግሥት ይዞታነት የተያዘው መሬት በግል ያልተያዘውን ለጳጳስና ለግሥት ተብሎ የተጠበቀው መሬት ብቻ የሚመለከት ነው።

ነባሩ የክርስትና ሃይማኖት፣ የሚሲዮናዊያን አቋምና ያጋጠሙ ተግዳሮቶች

ሬቅ ተብሎ ሲጠና በዘመነ ሐዋርያት መሠረቱ የተጣለው የኢትዮጵያ ክርስትና ታሪክ (የሐዋርያት ሥራ 8፥28-40) ቀረብ ተብሎ ሲመረመር ደግሞ በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን (በአክሱም ዘመነ መንግሥት) እንደተስፋፋ የሚታመነው እውነተኛው የአዲስ ኪዳን የወንጌል ዘርና ክርስትና ባለቶች ሁለት ሺህ ዓመታት የኢትዮጵያ ልዩ መለያና መታወቂያ ሆኖ ቆይቷል። በተለይም በርካታ የአፍሪካ፣ የአውሮፓና የተቀሩት የዓለም ክፍሎች ከክርስትና እምነት ርቀውና ባዕድ ሆነው በኖሩበት ዘመን በዚህች ምድር ግን የወንጌሉ የምሥራች በሙላት ተሰብኳል፤ እየተሰበከም ይገኛል። ቀደም ባሉት ዘመናት ከኢትዮጵያ ጋር በአቻነትና በጥንቃቄነት የሚጠቀሱት አንዳንድ የሰሜን አፍሪቃ ክርስቲያን ሀገሮች ለተገዳዳሪ ሌሎች እምነቶች እጅ በመስጠት ዛሬ የክርስትናቸው ደብዛ እስኪጠፋ ድረስ ታሪካቸው መሸቀቅታል። ኢትዮጵያ ግን በእግዚአብሔር አምላካችን ልዩ ጥበቃና እንክብካቤ «የክርስትና ደሴት» እየተባለች እምነቷን እንደጠበቀች ኖራለች። ለዚህ ሁሉ ጽናት ተቀዳሚ ተጠቃሿና ተመስጋጅ አንጋፋዋ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ስለሆነች ይህንኑ ተገቢ የአክብሮት ስፍራ በውስን ገጾች ማመላከቱ አግባብ ይሆናል።

ቤተ ክርስቲያኒቱ በረዥም ዘመናት የሥጋዊ፣ የመንፈሳዊ እና የማኅበራዊ አገልግሎቷ ለሀገሪቱ ያበረከተችው ከፍተኛ አስተዋፅኦ ዝርዝሩ በርካታ ቢሆንም ዋና ዋናዎቹን ግን መጥቀሱ አስፈላጊ ነው። የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከዘመን ዘመን በጥንቃቄና በታላቅ እንክብካቤ ጠብቃ ያኖረቻቸውን መንፈሳዊና ቁሳዊ ሃብቶች ብንጠቃቅስ እንኳን!

- ባህልን
- ሀገሪቱን ከአፍሪካ ብቸኛ የሚያሰኛትን የፊደል ጥበብን
- ሥነ ጽሕፈትንና ትምህርትን
- ሥነ ጥበብንና ኪነ ጥበብን
- ጥንታዊ ትውፊትንና ቅርስን በመጠበቅ አደራዋን ሳታጓድል ለትውልድ በማስተላለፍ ረገድ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አበርክታለች።³

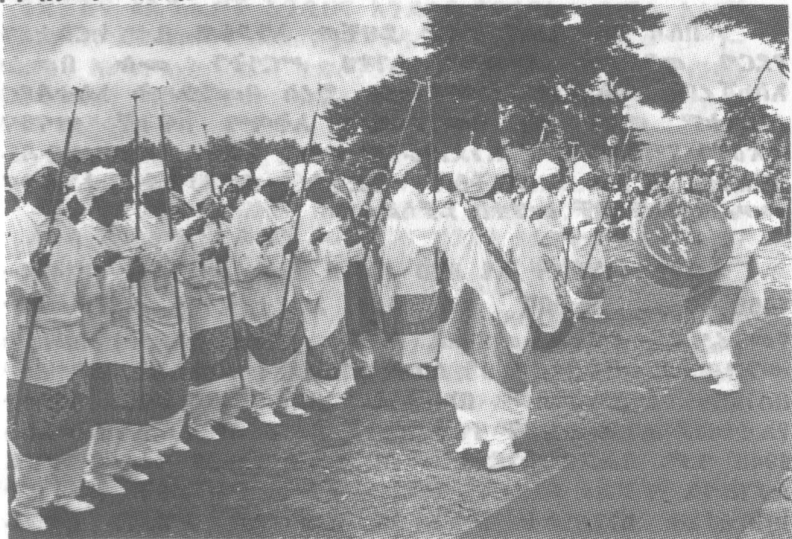
³ ብርሃኑ ገ/አግሱል (ሊቀ ካህናት) እና ሌሎች የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ትናንትና ጌ/ገ 7

እስከዛሬ ድረስ የዓለምን ሕዝብ እያስደነቁ ያሉትና ሺህ ዘመናት የሚቆጠርላቸው መንፈሳዊ መጻሕፍት በሊቃውንቷ ሊዘጋጁ የቻሉት ከእንስሳት ቆዳ ብራና አውጥተው፤ ድንጋይ ደቁሰው፤ አፈር አንጥረው፤ ሥራ ሥር፤ አበባና ቅጠላ ቅጠል ቀምመው፤ የእህል ዘሮችን አሳርረው በመቁላት ልዩ ልዩ ቀለማትን በመፍጠር በመቃ (በመንጎል) በትጋት እየጸፉ ነው። ይህን መሰሉ የጥበብ ሥራ የፈለቀው ከዚህች የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን አበው ስለሆነ ተገቢውን አክብሮት መስጠት ይገባል የተባለውም ስለዚህ ነው።

ቤተ ክርስቲያኒቱን በታሪክ ፊት የሚያስመሰግናት ሌላው ጥበቢ ከዓለት ተፈልፍለው የታነፁት አብያተ ክርስቲያናት አሠራር ጉዳይ ነው። እነዚህን መሰል ከአንድ ወጥ ዓለት ተፈልፍለው የታነፁት አብያተ ክርስቲያናት ቅርስነታቸው ለአንድ ሀገር ብቻ መሆናቸው ቀርቶ የተባበሩት መንግሥታት የሳይንስ የትምህርትና የባህል ድርጅት (ዩኔስኮ) የዓለም ሕዝቦች ሁሉ ቅርሶች መሆናቸውን በመቀበል ልዩ ጥንቃቄ እንዲደረግላቸው መዝግቦ በመያዝ የቅርብ ክትትል እያደረገላቸው ይገኛል።

እነዚህ ውቅር አብያተ ክርስቲያናትና ገዳማት በግራኝ ወረራ ዘመን(ከ1519 ዓ.ም ገደማ ገደማ ጀምሮ) እና የተለያዩ አጥቂዎች ሀገሪቱን በግፍ በወረሩባቸው ዘመናት ታሪካዊ ቅርሶችን ከጠላት እይታ ሸሸጉ

በግጥብ ረገድ ጉልህ ግና ተጫውተዋል። ቀደም ባሉት ቅያች ውስጥ ለመጥቀስ እንደተዋከረው ቤተ ክርስቲያን በእስልምና ሃይማኖት ስም በሀገሪቱ ላይ በተደጋጋሚ የተነሱትን የወረራ ስጋቶች ተቋቁማ የቆየች መሆኑም የሚዘነጋ አይደለም። በእነዚህ መሰል ጠንካራ አቋጧና ታሪኮችንና መዘከሮችን ለትውልድ ጠብቃ በግጥብ አንፃር ሲታይ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንና የሌሎች ወንጌላዊያን አብያተ ክርስቲያናት፣ ምዕመናንና መሪዎች ሊተሰጧቸው የሚገቡት በጎ ምሳሌዎች በርካታ መሆናቸውን ጠቁሞ ግለፉ ለትምህርት ይጠቅማል።

በሌላ ገጹ ሲጠና ደግሞ ይህቺው አንጋፋዋ ቤተ ክርስቲያን የደርግ መንግሥት የዘውዳዊ አገዛዝ ሥርዓትን ሙሉ በሙሉ እስከሻረበት መስከረም 2/1967 ዓ.ም. ድረስ በመንግሥት አስተዳደር ሥርዓቱም ውስጥ ሆነ በመንፈሳዊው አትጫሜ ከፍተኛ ጫናንና ተጽዕኖን የግላደር አቅም እንደነበራትም መካድ አይቻልም። ለዚህ ጉዳይ በዋቢነት ሊጠኩ ከሚችሉት በርካታ ምክንያቶች አንዱንና መሠረታዊውን ብቻ መጥቀስ ይቻላል።

በንጉሠ ነገሥት አፄ ዘርዐ ያዕቆብ ዘመነ መንግሥት (ከ1434-1468 ዓ.ም) ከኅረብኛ ወደ ግዕዝ እንደተተረጎመ የሚታመነው የመንፈሳዊና የፍትሕ መጽሐፈ ሕገጋት (ፍትሕ ነገሥት) ለሀገሪቱ መንግሥታዊ አስተዳደርም ሆነ ለቤተ ክርስቲያንቱ መንፈሳዊ አገልግሎት በሰነድነት የሚያገለግለው በእኩልነት ነበር። ይህ ፍትሕ ነገሥት የኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት ተረቆ በአዋጅ በሥራ ላይ እስከዋለበት እስከ 1948 ዓ.ም. በሕጋዊ ሰነድነት⁴ ሙሉ ለሙሉ ለ500 ዓመታት ያህል ሲያገለግል ኖሯል። በእዚህና በመሠሉ ሌሎች ምክንያቶች ነው ቤተ ክርስቲያንቱ ከነገሥታቱ ዙፋን ጎን ለጎን ሲሆን ሥልጣን ስትጋራ የኖረችው። ቤተ ክርስቲያንቷ ያከናወነችቸው በርካታ ጠቃሚ ሥራዎች እንደተጠበቁ ሆነው ከእርሷ እያነት ውጪ ክርስቲያናዊ አምልኮአቸውን በሚፈጽሙ የወንጌላዊያን አብያተ ክርስቲያናት ምዕመናን ላይ የወሰደችቸውን ተገቢ ያልሆኑ ርምጃዎችን መጥቀስም አግባብ ነው። ሰፊውንና ዝርዝሩን ጉዳይ እንኳን ትተን ቢያንስ ይሄ መጽሐፍ በሚሸፍነው የቅርብ ዓመታት እንኳን የተፈጸሙትን አንዳንድ ጉዳዮች ግንሳት ይቻላል።

⁴ ፍትሕ ነገሥት ፳፭ 3

የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ መንግሥት በሕዝብ የአመጽ ተቃውሞ ግራ ተጋብቶ ባለበት እጅግ ፈታኝ የለውጥ ዋዜማ ላይ የወንጌል አማኞችን ለማጥፋት ውስጥ ለውስጥ ለውር ሴራ እየተውጠነጠነ ነበር። በቁጥር ፱/2337/3077 ጥቅምት 30 ቀን 1964 ዓ.ም በወቅቱ የሕዝብ ጸጥታ ሹም በነበሩት ባለሥልጣንና በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን መንበረ ፓትርያርክ የሰብከተ ወንጌል ጽ/ቤት የጋራ ቅንጅት ለአዲስ አበባ ከንቲባ የተፃፈው ደብዳቤ ይዘትን በዋቢነት መጥቀስ ይቻላል። ደብዳቤው የሕሊናንና የሰብዕናን ክብር የሚዳፈር፣ የሚያንቋሽሽና «ዲንጤዎች እንዲህና እንደዚያ ያደርጋሉ» በሚል አሳዛኝ አሉባልታ የታጀበ ስለሆነ ጽሑፉን እንዳለ ማቅረቡ በአንባቢው ሥነ-ምግባራዊ አመለካከት ላይ ተጽዕኖ ሊያሳድር ስለሚችል ለግንዛቤ እንዲረዳ ብቻ ከደብዳቤው ክፍል ጥቂቱን ሃሳብ እንደሚከተለው መጥቀስ ይቻላል፤

... ሀገሪቱ ለብዙ ዘመናት ጠብቃ የያዘችውን በግልጽ እንድትታወቅ ያደረጋትን የግብረ ገብነትና የሰው መብት ተግባር እንዲቀር ሰው ሁሉ እኩል ነው በማለት ሕዝቡ መሪዎቿና ለንደቅ ዓላማውን እንዳያከብር፣ ወታደር የሆነ የሀገሩን ነፃነትና ደንበር እንዳያስከብር፣ ታማኝም እንዳይሆን፣ ልጅ ለአባቱ፣ ወታደር ለአባታው፣ ተማሪ ለመምህሩ፣ ተመሪ ለመሪው፣ ሠራተኛ ለሠራተኛው እንደየደረጃቸው ተባብረውና ተከባብረው እንዳያሠሩ የሚያረርግ አጉል የሆነ ሕገ ወጥ ስብከታቸውን ለወጣቶችና ለወታደሮች በመስበክ ትክክለኛ ከሆነው ከኢትዮጵያ ባህል ውጪ የሆነ ኅብረተሰቡን የሚለያይ፤ ጸንቶ የቆየውን እንድነቱን እንዲፈርስ ለማረርግ በየቦታው ተሠራጭተው በመስበክ ላይ ይገኛሉ።

በግልጽ ክሰጥ ክፊታታዊው የፖለቲካ እንቅስቃሴ ጋር ካቆራኙት በኋላ ህግ ለሰውነት ውሳኔውን እንደሚከተለው ይሠጣሉ፤

... የሕብረተሰቡን ምራልና እንድነቱን ለመጠበቅ፣ የሀገሪቱንም ግልጽና ፀጥታ ለማስከበር የእያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ ተግባርና ኃላፊነት ስለሆነ ሕዝቡ ይህን አጉል የሆነ ስብከት ጎጂነቱን አውቆ እንዲያወግዝና ጨርሶም እንዲያጠፋ የክፍል ማዘጋጃ ቤቶች፣ የወረዳ ገዢዎች፣ የዕድር ዳኞችና ሽማግሌዎች ከአዲስ አበባ ከተማ ፖሊስ ጋር በመተባበር እጅግ ከፍ ባለ ትጋትና ድርጊት እንዲከላከሉ። ... አማኞቹ የሚሰበሰቡበት የጸሎት ቤታቸው እንዲዘጋ፣ ሰባኪዎችና ተከታዮቹም እንዳይሰበሰቡ እንዲከላከሉ ለየክፍሉ ማዘጋጃ ቤቶች የጠበቀ ትዕዛዝም እንዲተላለፍ የክቡርነትዎን ትብብር እንጠይቃለን።

በማለት የደብዳቤው መልዕክት በአሳዛኝ ውሳኔ ከተጠቃለለ በኋላ ለዚሁ ጉዳይ ተፈጻሚነት አስራ አራቱም የንጉሠ ነገሥቱ የጠቅላይ ግዛቶች ባለሥልጣናት፣ የፖሊስ ሠራዊት ጠቅላይ መምሪያ፣ የትምህርት

ሚኒስቴርና ሌሎችም መንግሥታዊ መ/ቤቶችና በየተዋረዱ ያሉት የአስተዳደር መዋቅሮች እንዲያውቁትና በተግባራዊ እንቅስቃሴውም ላይ በንቃት እንዲሳተፉ የአደራ መልዕክቱን ያስተላልፋል። ስለ ደብዳቤው አጻጻፍና የተሳሳተ የፕሮቶኮል አጠቃቀም በዝርዝር መጥቀሱ አስፈላጊ ሆኖ ባይገኝም የመንግሥት ተጀሚ የሆኑት የሕዝብ ጸጥታ ጥበቃ ሚኒስትር ዴኤታው በፈረሙት ፊርማ ላይ እንደምን የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ከፕሮቶኮል ውጭ በሆነ አካሄድ ማኅተሟን ልታሰርና እንደቻለች ለመረዳት በእጅጉ የሚያዳግት ነው።⁵

ያም ሆነ ይህ አብዛኛው ሕዝባችን ክርስቲያን ነው ቢባልም በሌላ መልኩ ደግሞ በደቡብ የሀገሪቱ ክፍል የነበረው ሕዝብ የአምልኮው ሥርዓት በጣዖት፣ በዛር፣ በቃልቻ፣ በዛፍና በወንዝ፤ በልዩ ልዩ የባህል «ሃይማኖቶች» ታስሮ በነበረበት የጨለማ ዘመናት ልዑል ከሰማይ ጎብኝቶት የባዕድ አምልኮ ትብታቡ በወንጌሉ ብርቱ ኃይል መፈታት ጀመረ።

ንግሥተ ሳባየንጉሥ ሰለሞንን ዝናና ክብር ለምታ የተወራላትን ሁሉ በዓይኗ አይታ ለማረጋገጥ ወደ ኢየሩሳሌም እንደተጓዘች ሁሉ በርካታ ሚስቶናዊያንም ወደ ኢትዮጵያ ሊመጡ የተዳፋፈሩበት ቀዳሚ ምክንያት በታሪክ ዝና የሚያውቁትን የምሥራቅ አፍሪቃዊቷን «የክርስቲያን ደሴት» ምድር በዓይናቸው አይተው በመረዳት ቀደም ካሉት ዘመናት ጀምሮ የታሪክ ጸሐፊዎች ከመስከፋለት የወንጌሉ ሥራ ጋር ለመተባበር ነበር።

ይህቺ ቅዱሳት መጻሕፍትና የዓለም ታሪክ ደጋግመው ስሟን የሚጠቅሷት ምድር ሌላው ማራኪ መዓዛዋ የታፈረው ነፃነቷ ጉዳይ ነው። በርካታ የአፍሪካ ሀገሮች በቅኝ ግዛት ባርነት ሥር በነበሩባቸው ረዥም የምዕተ ዓመታት ጊዜ ውስጥ ኢትዮጵያ ግን ነፃና ሉዓላዊነቷ የተከበረ ሀገር ነበረች። ስለዚህ የአውሮፓና የአሜሪካ የወንጌል ሚሲዮን ድርጅቶች የስሜ ስሜ ዝናዋን፣ የነገሥታቷን ክብርና የተፈጥሮ ብልጥግናዋን እንደ ንግሥተ ሳባ የሰሙትን በዓይናቸው አይተው ለማረጋገጥ መልዕክተኞቻቸውን በመላክ በወራትና በዓመታት የሚቆጠረውን የባህር ጉዞ ተቋቁመው ሁለት አሳዛኝ ገጽታ ወደ ተላበሰችው ወደ ክርስቲያኗ ኢትዮጵያ እና በሌላ አንፃርም ወደ ጣዖት አማላኪው ሕዝብ መካከል መፍለስ መጀመራቸው ባለፉት ቅደም ተከተለው ተዘርዝሯል።

⁵ በቁጥር ማ/2337/3077 ጥቅምት 30 ቀን 1964 ዓ.ም. ለክቡር ዶ/ር ኃይለ ጊዮርጊስ ወርቅነህ የአዲስ አበባ ከንቲባ የተፃፈ ደብዳቤ።

ከእነዚህ ቀዳሚ የሚሰዩን ድርጅቶች መካከል አንዱ የሆነው የሱዳን ኢንተርዮር ሚኒስቴር (ኤስ.አይ.ኤም) ነው። ይህ የሚሰዩን ድርጅት ወደ ኢትዮጵያ የገባው በ1920 ዓ.ም. ይሁን እንጂ በተለይም የፋሽስት ኢጣሊያ ወራሪ ጦር ከሀገሪቱ ተባሮ ከወጣበት የነፃነት ማግሥት ጀምሮ (በወረራው ምክንያት ኤስ.አይ.ኤም ሀገር ትቶ መውጣቱን ያስታውሷል) እስከ አብዮቱ ዋዜማ እስከ 1966 ዓ.ም. ድረስ በሀገሪቱ ውስጥ በስፋት ይንቀሳቀስ ነበር።

ለቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን መወለድ ምክንያት የሆነው የኤስ.አይ.ኤም የሚሲዮን ድርጅት ከአብዮቱ ዋዜማ በፊት በኢትዮጵያ ውስጥ መሥራት ከጀመረ ገና የ40 ዓመት ጎልማሳ ተቋም ቢሆንም በወቅቱ በአርአያነት የሚጠቀስባቸውን በርካታ አገልግሎቶች ፈጽሟል።

የንጉሠ ነገሥቱ የይለፍ አትለፍ አዋጅ፣ የሀገሪቱ ጥብቅ የመሬት ሥራት ሥርዓት አላላውስ ቢለውም፣ በጨለማ ውስጥ ያለው ሕዝብ ለሰማው የወንጌል ቃል ላለመታዘዝ እያንገራገረ ትዕግሥቱን ቢፈታተንም፣ የሌላ የእምነት ክፍል ተጽዕኖ ተስፋ ቢያስቆርጠውም፣ እነዚያን ሁሉ መሠናከሎች እየተረማመደ ከእርሱ ቀደም ብለው በሀገሪቱ ውስጥ የገቡ የሚሲዮን ድርጅቶች ያላከናወኗቸውን በርካታ ሥራዎች ለመሥራት እግዚአብሔር አቅም ሰጥቶት ነበር።

በቀዳሚነትም ወንጌል ባልደረሰባቸው የደቡብ የሀገሪቱ ክፍል የምሥራቹን ቃል ለማዳረስ ሚሲዮኑ እንደመረማመጃ በመጠቀም ከፍተኛ ትኩረት የሰጠው የትምህርት እና የሕክምና ተቋማትን እንደ መግቢያ መንገድ በመጠቀም ነበር። ይህ አማራጭ በሚሲዮኑ ፈቃድ የተወሰነ ብቻ ሳይሆን የወቅቱ የመንግሥት ፍላጎትና ግዴታም ጭምር እንድንበር ግን ማስታወሱ ተገቢ ነው።

የኢ.አ.ዲ.ሴም ሚሲዮን የቀለም ትምህርት ፖሊሲ

በቅድመ አብዮት ኢትዮጵያ በአፄ ኃይለ ሥላሴ ልዩ ጥረት የሀገሪቱ የትምህርት ፖሊሲ በአንጻራዊ መልኩም ቢሆን በተሻለ ደረጃ ላይ የነበረ ቢሆንም አብዛኛው ዜጋ የዕለት ኑሮውን በማሸነፉ ትግል ላይ ትኩረት ስለሠጠ መደበኛ የቀለም ትምህርቶችን በስፋት ለመማር ዕድል አልነበረውም።

በ1965 ዓ.ም. የለውጥ ዋዜማ በመንግሥታዊ የትምህርት ተቋማት ውስጥ ለትምህርት የተመዘገቡትን መደበኛ ተማሪዎችን በተመለከተ ከ9ኛ-12ኛ ክፍል ይማሩ የነበሩት ብዛታቸው 80,000 ሲገመት የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ቁጥር ደግሞ ከ8000 የሚዘል አልነበረም።⁶ ይህንን በዝቅተኛ ደረጃ ላይ ይገኝ የነበረውን የሀገሪቱን የትምህርት አቋም በተቻለ አቅም ለመደገፍና ምዕመኑም ከዘመናዊ ትምህርት ጋር እንዲተዋወቅ ለማስቻል በወቅቱ የኢ.አ.ዲ.ሴም ሚሲዮንና የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በጋራና በግል በመደበኛ ትምህርት ላይ የነበራቸውን ፖሊሲ ገልጾ ማለፉ የመጽሐፉን ዓላማ ስለሚደግፍ ዝርዝር መረጃዎችን ለመስጠት ይሞክራል።

በተደጋጋሚ ጊዜያት እንደሚገለጸው የኢ.አ.ዲ.ሴም ሚሲዮን ትምህርትን የሚያበረታታው ለአራት ተከታታይ ክፍሎች ብቻ ነበር። ከዚያ ክፍ ያለ ትምህርት መማሩ በእምነት ላይ ጸንቶ ለመቆም ችግር ይፈጥራል፤ ወይንም ኢትዮጵያዊያን ወጣቶች በሀገር ውስጥም ይሁን ከአገር ውጪ ለከፍተኛ ትምህርት ቢላኩ በዚያው የውሃ ሽታ ሆነው ይቀራሉ የሚል ስጋት ስለነበረ፤ አንድ ሰው ግፉ ቢል ከአንደኛ ደረጃ በላይ እንዲማር አይበረታታም ነበር። ይህም ብቻ ሳይሆን አሻፈረኝ ብለው በራሳቸው ፈቃድ የመማር ፍላጎታቸውን የገለጹ ወይንም ልጆቻቸውን ከፍ ወደሚል ደረጃ አዘዋውረው ያስገቡ አንዳንዶች ከቤተ ክርስቲያን አባላነት እንዲሠረዙ አንዳንዶችም ከሚሠሩበት የሚሲዮን ተቋማት የመባረር ዕጣ ደርሶባቸዋል። (ዝርዝሩ ወደፊት ባሉት ክፍሎች ይገለጻል።)

⁶ People's Democratic Republic of Ethiopia, *Facts and Figure*, Central Statistic Authority, 1990. P. 149

የትምህርት ደረጃን በገደብ የማከለከለው ይህ የኤስ.አይ.ኤም የትምህርት ፖሊሲ የተነደፈው ጂን ሮበርትስን በተባሉ የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን ባልደረባ እንደነበር ዶ/ር ፒተር ኮትሬል ያስታውሳሉ።⁷ እንደ ዶ/ር ፒተር እምነት ከሆነ ፖሊሲው በወቅቱ መልካምና አበረታች ውጤት ማምጣቱን ይመሰክራሉ። ፖሊሲው በዚያ ዘመን የታለመለትን ግብ የመታ ይምሰል እንጂ በቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የዛሬ ገጽታ ላይ ያጠላው መልካም ያልሆነ ተጽእኖ ግን ቀላል እንዳይደለ ውጤቱ ምስክር ነው። በርካታ ሚሲዮናዊያን የፖሊሲውን መልካም ገጽታ ብቻ እያመለከቱ በጎነቱን ቢመሰክሩም በቤተ ክርስቲያን አንጻር ግን ዓመታት ካለፉ በኋላ የጎላ ችግር ማስከተሉ አልቀረም።

ትጉህ ተግሪ ፣ ገረገግ ታለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን

⁷ Peter Cotterrel (Dr.), *Interview*, April 1999.

እንደ አንዳንድ ሚሲዮናዊያን እምነት ከሆነ በመንግሥት ደረጃ እንኳ ሲሆን የሕፃናትና የጎልማሶች የመማሪያ መጻህፍት ዝግጅት ባልተለመደበት ዘመን የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን መጻህፍትን ለማሳተም ከፍተኛ ጥረት ማድረጉ ለትምህርት የነበረውን ቀና አመለካከት የሚጠቁም እንጂ እስከ አራት ተከታታይ ክፍል ብቻ መማር የሚለው ገደብ የትምህርቱን ሂደት የወሰነ አልነበረም ባይ ናቸው። የትምህርቱ ፖሊሲ መልካም ሊሸኝ የበቃበትን ምክንያት አስመልክቶ በተለያዩ ወገኖች ይሰጡ የነበሩትን የመከራከሪያ ነጥቦች እንደሚከተለው ማብራራት ይቻላል።

ኤስ.አይ.ኤም ለአራት ተከታታይ ክፍሎች ብቻ የመማር ማስተማሩን ሂደት ሙሉ ወጪ በመሸፈን ለመምራት ፈቃደኛ መሆኑን ስላረጋገጠ ከዚያ ከፍተኛ ያለው ወጪ በቤተ ክርስቲያን መሸፈን ነበረበት፤ ለምሳሌ፤ ኤስ.አይ.ኤም 2ኛ፣ 3ኛ፣ 4ኛ እና 5ኛ ክፍሎችን እንዲያስተዳድር ከተወሰነ የአካባቢው ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ደግሞ የግድ 1ኛ ክፍልን የመምራቱን ኃላፊነት መረከብ ነበረባት። ኤስ.አይ.ኤም ከ3ኛ-6ኛ ክፍል ያሉትን የሚመራ ከሆነ ቤተ ክርስቲያን ደግሞ ከ1ኛ-2ኛ ክፍል ያለውን ኃላፊነት መረከብ ይጠበቅባት ነበር። የፖሊሲው አካሄድ የላይኞቹን አራት ክፍሎች ለኤስ.አይ.ኤም የታችኞቹን አነስተኛ ክፍሎች ደግሞ ለቤተ ክርስቲያን ያከፋፈለ ቢሆንም በአፈፃፀሙ ላይ ግን ችግር እንደነበረበት በቤተ ክርስቲያን አመራር ላይ የቆዩት ይመስከራሉ። የሚሊዮኑ ፍላጎት ሂደቱን ተከትሎ የትምህርቱ ማብቂያ በአንደኛ ደረጃ ላይ እንዲገታ ሲሆን የቤተ ክርስቲያን ፍላጎት ደግሞ ፖሊሲው እንደተጠበቀ ሆኖ ለምን ወደ ከፍተኛ ደረጃ አያድግም የሚል ነበር። ይህንን ሁኔታ አስመልክቶ አቶ ኢዩኤል ፉጊ በከምባታና ሃዲያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንና በኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን መካከል ለረጅም ዓመታት የነበረውን ክርክር ያስታውሳሉ።⁸ ቤተ ክርስቲያን የትምህርቱ ሂደት ወደ ሁለተኛ ደረጃ ከፍተኛ ደረጃ አያድግም የሚል ነበር። ይህንን ሁኔታ አስፈላጊነቱን ስላላመነበት ብዙ ውጣ ውረዶች ከታለፈ በኋላ ነበር በመጨረሻ ከስምምነት ላይ ተደርሶ የቤተ ክርስቲያን ምሞት ተግባራዊ መሆን ሲጀምር በ1966 ዓ.ም. የመንግሥት አስተዳደር ለውጥ ምክንያት ሁኔታዎች እንዳልነበሩ የሆኑት።

የኤስ.አይ.ኤም ሌላው ኃላፊነት የነበረው በራሱ እና በቤተ ክርስቲያን ትምህርት ቤቶች ውስጥ ለሚያስተምሩት መምህራን የክረምት ሥልጠና በመስጠት ብቃታቸውን ከፍተኛ ማድረግ ነበር። በመሆኑም

⁸ ኢዩኤል ፉጊ፤ ቃለ መጠይቅ፤ መጋቢት 25/1991 ዓ.ም.

ሚሲዮኑ ያስተዳድራቸው በነበሩት የሻሾመኔ የመምህራን ማሠልጠኛ ተቋምና አዲስ አበባ በነበረው የጸጋ ክርስቲያን አካዳሚ ውስጥ በየክረምቱ ለመምህራኑ የአቅም ማጎልበቻ ተከታታይ ሥልጠናዎች ይሰጡ ነበር።

ያም ሆነ ይህ ግን የትምህርት ዕድገትን በተመለከተ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን መሪዎችና አገልጋዮች ልጆቻችን ተገቢውን የቀለም ትምህርት እስከ ከፍተኛ ደረጃ ድረስ መቀጠል አለባቸው የሚል ሃሳብ ሲያቀርቡ የሚሲዮኑ አቋም ደግሞ አብዛኛው ምዕመን መጽሐፍ ቅዱስን ለማንበብ የሚያስችል ዕውቀት ካገኘ ይበቃል ከዚህ ከፍ ያለ ትምህርት መማር ግን ከእምነት ያርቃል የሚል ፍራቸውን ያቀርብ ነበር። በዚህም ምክንያት ዕድሉ ቀንቷቸው በራሳቸው መፍጨርጨር ለውጤት ከበቁት ጥቂቶች በስተቀር የብዙዎቹ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የወንጌል አገልጋይ ልጆች ከአቅም ማነስ የተነሳ በየደረጃው ትምህርታቸውን ለማቆም ተገድደዋል።

ከወላይታ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አንጋፋ መሪዎች ሁለቱ አቶ መርኪና መጃና አቶ ዋጃ ካበቱ በቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ዙሪያ የአብዛኞቹን የአማኝ ልጆችንና የትምህርት አቋማቸውን የገመገሙበት ሁኔታ ሥር ሰዶ የኖረውን መሰረታዊ ችግር በሚገባ ሊያሳይ የሚችል ነው። እንደ ሁለቱ መሪዎች ገለጻ ከሆነ ቀደምት ወንጌላዊያን፤ « ሂዱ ወንጌልን ለፍጥረት ሁሉ ስበኩ» እንጂ «ኑና ጥቂት እረፉ» የሚለውን የመጽሐፍ ቅዱስ ትዕዛዝ በሚገባ ሊያገናዝቡት አልቻሉም። እነርሱ ከሀገር ሀገር እየተንከራተቱና ውጭ ውጭውን ወንጌልን በማገልገል ያላመኑትን ወገኖች ለማሳመን ሲሞክሩ የእነርሱ ልጆች ግን ተገቢውን የቀለም ትምህርት በማግኘት ተኮትኩትው እንዳያድጉ የቅርብ ተቆጭና ተቆጣጣሪ ስላልነበራቸው የእድሜ ዕኩዮቻቸው የደረሱበት ሳይደርሱና በቤት ውስጥም ለእግዚአብሔር ፈቃድ የማይታዘዙ የሆኑት ቁጥራቸው ብዙ ነው።

ወንጌልን ብቻ ያገለገሉት እነዚያ አባቶቻቸው የወጣትነት ጉልበታቸውን በሙሉ አግጠው የሰጡት ለጌታ ሥራ ብቻ ነው። የእርሻ መሬት አልገዙም፤ ከብት አላረቡም፤ የረባ ቤት አልሠሩም፤ ቤተ ክርስቲያን ከሞላ ጎደል ከምትደጉማቸው በስተቀር የረባ ቀለብ የሚያገኙበት ተጨማሪ ገቢም የላቸውም። እነዚህ በርካታ አገልጋዮች ዓመታትን አስቆጥረው ከተሠማሩበት የአገልግሎት መስክ ሲመለሱ ወይንም በህመም አለያም ጉልበታቸው ደክሞ ወደቤታቸው ሲሰበሰቡ ሁሉም ነገር እንዳልነበረ ሆኖ ይጠበቃቸዋል። ልጆቻቸው አልተማሩም፤ ሚስት ብስጩና የከፋት ሴት ሆናለች፤ በአጥቢያ ቤተ ክርስቲያናቸውም

ውስጥ በአዲሱ ትውልድ ፊት የሚታዩት እንደ እንግዳና ባይተዋር ሰው ነው። ይህን ጊዜ ሕይወትና ኑሮ ይምታታባቸዋል። የአገልግሎታቸው ድካም፣ ለወንጌል ሲሉ የከፈሉት የመረረ መስዋዕትነት ዋጋ ቢስ እንደሆነ በመቁጠር ማሰብና ማማረር ይጀምራሉ።

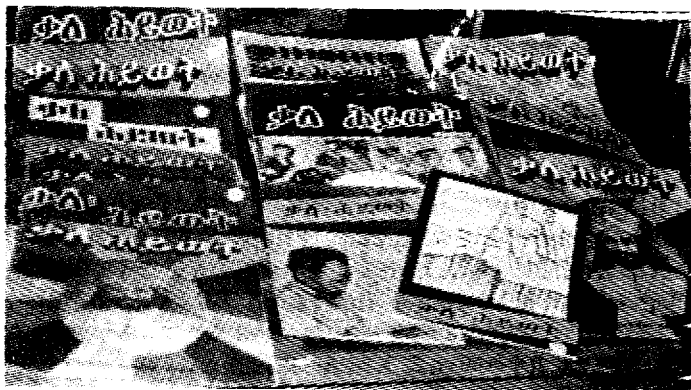
በአንጻሩ ደግሞ ከሞላ ጎደል አባቶቻቸው ወንጌላዊ ያልሆኑት የአብዛኞቹ የአማኞች ልጆች የሚሲዮናዊያኑ ተጽእኖ እንደነዚያኞቹ ስለማያይልባቸው ትምህርታቸውን በአግባቡ ለመግር ችለዋል። ወላጆቻቸውም እንዲሁ በአንጻራዊ መልኩ የተሻለ ኑሮ መኖርን ተለማምደዋል። የገንዘብ ቁጠባ ሥርዓት፣ ንፁህ መልበስ፣ ንፁህ መመገብ፣ ወዘተ... በኑሮአቸው ውስጥ ይንጸባረቃል። ለቤተ ክርስቲያን አገልጋዮችና ለተራው ምዕመን «ሕይወት» የተለያየ ጣዕም ትሠጣለች። የአገልጋዮቹ ሕይወት ሲገመዝዝ የምዕመናኑ ኑሮ ደግሞ እጅግ በተራራቀ መልኩ ባይሆንም በተሻለ ሁኔታ የጣፈጠ ይመስላል።

ስለዚህ ለወንጌል ሥራ በዱር በበረሃ ሲንከራተቱ የኖሩት የአብዛኞቹ አገልጋይ ልጆች አባቶቻቸውን ሊያግዙና ሊያሳርፉ እረኛ፣ ገበሬና የቀን ሠራተኛ ለመሆን ይገደዳሉ። የእነርሱም ሕይወት እንደ አባቶቻቸው መገምዘዝ ሲጀምር ሚሲዮናዊያንን አጥብቀው መጥላት፣ ከክርስትና ሃይማኖትም መሸሽ ይጀምራሉ። በእርግጥ ጥቂቶች «ዋጋችን ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው» በማለት ጸንተው ቢቆዩም የብዙዎች መጨረሻ ግን እንደ ጅማሪያቸው ያማረ አልሆነም።⁹ በማለት አቶ መርኪናና አቶ ዋጃ ካበቱ አስተያየታቸውን ሰንዝረዋል። ነገር ግን አጠቃላዩ እውነታ ይህንን ይምሰል እንጂ የአንዳንድ ወንጌላውያን ልጆች ግን ለምንም ዓይነት ፈተና ሳይበገሩ ሁሉንም በጽናት ተቋቁመው በማለፋቸውና በትምህርቱ መግፋት ብቻ ሳይሆን በአገልግሎታቸውም በረከት በመሆን ዛሬም ድረስ ቤተ ክርስቲያናቸውን በትጋት እያገለገሉ ይገኛሉ። ይህን መሰሉ መሠረታዊና ሥር የሰደደው የሚሲዮኑ የትምህርት ፖሊሲ ችግር ቀዳሚ ምክንያት ሆኖ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ምዕመናን ባሉባት የዛሬዋ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ውስጥ በቀለም ትምህርትም ሆነ በሥነ-መለኮት የዕውቀት ዘርፍ የተማረው የሰው ኃይል ቁጥር በጣት ሊቆጠር ችሏል በማለት በርካታ መሪዎች ሀዘናቸውን ይገልጻሉ።

ቀደም ተብሎ ለመግለጽ እንደተጥከረው ምንም እንኳን የኢስኦይሌም ሚሲዮን የትምህርት ፖሊሲ በራሱ ችግር የነበረበት

⁹ አቶ መርኪና ሙጃና አቶ ዋጃ ካበቱ! ሐምሌ 25/1989 ዓ.ም.

ቢሆንም ከዚሁ አገልግሎት ጎን ለጎን በሥነ-ጽሑፍ አገልግሎት ዘርፍም «የቃለ ሕይወት የሥነ-ጽሑፍ ድርጅት» በሚል ስያሜ ያሳትማቸው በነበሩት ልዩ ልዩ የገትመት ውጤቶች አማካይነት የመንፈሳዊ አገልግሎት ሥራ ያከናውን ነበር። በሀገሪቱ ውስጥ ከሚገኙት የሚሲዮን ድርጅቶች በተቆለ ሁኔታ የሥነ-ጽሑፍ አገልግሎት በመስጠት ረገድም ግንባር ቀደሙ ይሄው የሱዳን ኢንቴርዩር ሚሲዮን (ኤስ.አይ.ኤም) ነበር።

በ1950 ዓ.ም. ውስጥ ይተተሙ የነበሩት የ«ቃለ ሕይወት» መጽሐፋት

ከ1984 ዓ.ም. ጀምሮ የቃለ ሕይወት ቢተ ከርስቲያን የሥነ-ጽሑፍ አገልግሎት የሚያሳትግቸው የ«ቃለ ሕይወት» መጽሐፋት

በተለይም በመንግሥት ይዞታ ሥር ከነበሩት ጋዜጦችና መጽሔቶች ውጭ ሌሎች ጎትመቶች እምብዛም በሀገሪቱ ባልተለመዱበት በ1950ዎቹ የመጀመሪያ ዓመታት ገደማ ሚሲዮኑ «ቃለ ሕይወት» በሚል ርዕስ ያሳትመው የነበረው ጋዜጣ በወቅቱ የመንግሥት ልሳን ከሆኑት ጋዜጦች በቅርጽ የሚተናነስ አልነበረም። ከጋዜጣው ርዕስ ጋር ተመሳሳይ የነበረውና በተመሳሳይ ወቅት ይታተም የነበረው የ«ቃለ ሕይወት» መጽሔትም እስከ አብዮቱ ዋዜማ ድረስ በበርካታ ቅጂና በአነስተኛ ዋጋ እየታተመ የተሰራጨ ተወዳጅ መጽሔት ነበር። (ከ1984 ዓ.ም. የነሐሴ ወር ጀምሮ በኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የሥነ-ጽሑፍ አገልግሎት አማካይነት ይሄው «ቃለ ሕይወት» የሚለው መጽሔት የቀድሞውን ስም እንደያዘ በአዲስ ይዘትና ቅርጽ የቤተ ክርስቲያኒቱ ልሳን ሆኖ በመታተም ላይ ይገኛል።)

በአዲስ አበባና በሌሎች ዋና ዋና የሚሲዮኑ ጣቢያዎች በሚገኙባቸው ከተሞች ተከፍተው የነበሩት የሚሲዮኑ የመጻሕፍት መሸጫ መደብሮችም ለአብነት የሚጠቀሱ ናቸው። በዚያን ወቅት የተዘጋጁት መንፈሳዊ መጻሕፍት በመንፈሳዊ ይዘታቸው ለምዕመኑ እጅግ ጠቃሚ የነበሩ ሲሆን፤ ዛሬም ድረስ እነዚያ መጻሕፍትና ልዩ ልዩ ትራክቶች በሚገባ በጥቅም ላይ እየዋሉ ይገኛሉ።

የሚሲዮኑ ድርጅት በየዋና ዋና ከተሞች ከፍቷቸው በነበሩት የወጣቶች ሆስቲል አገልግሎትም በወጣቶች ሁለንተናዊ ስብዕና ላይ ያሳደረው በጎ ተፅዕኖ በቀላሉ የሚገመት አልነበረም። ወጣቶች በስፖርት እንቅስቃሴ፣ በሥነ-ጽሑፍ ተሳትፎ፣ በቀለም ትምህርት፣ በተለያዩ የእጅ ጥበብ ሙያዎችና በመንፈሳዊ ህይወታቸው እንዲጎለብቱ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አበርክቷል።

የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን በቅድመ ለውጥ ኢትዮጵያ ያከናወናቸው በርካታ ተግባራት በአብዛኛው መልኩ መልካም እንደሆኑ ግን አበከሮ መግልጽ ይቻላል።

በአጠቃላይ ሁኔታ ሲታይ የዘውድ ሥርዓት ባከተመበት ወቅትና ሚሲዮኑ ሀገር ለቆ ሊወጣ በተዘጋጀበት ወቅት የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን ከአሥራ አራቱ ጠቅላይ ግዛቶች ውስጥ በአሥራ ሁለቱ ያካሂዳቸው የነበሩትን ልዩ ልዩ የጤና፣ የትምህርትና የልማት ፕሮግራሞችን በተመለከተ በዋና ዋና ዘርፎች ዝርዝሩ እንደሚከተለው ቀርጿል፤

ሀ. የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን ጣቢያዎች ብዛት፤	
በየጠቅላይ ግዛቱ	49
በአዲስ አበባ	6
ለ. መደበኛ የቀለም ትምህርት ቤቶች ብዛት	40
በትምህርት ላይ የነበሩ የመደበኛ ተማሪዎች ቁጥር . .	6650
ሐ. በሌሎች የትምህርት ተቋማት የነበሩ ተማሪዎች ብዛት፤	
. በጅማ የጸጋ መጽሐፍ ቅዱስ ኢንስቲትዩት	36
. በሶዶ ግዛት የተሳናቸው ወጣቶች ት/ቤት	107
. በሶዶ የጤና ረዳቶች ግሠልጠኛ ተቋም	75
መ. የጤና ተቋማት፤	
. የሥጋ ደዌ ህመማን ከፍተኛ ሆስፒታሎች ብዛት . .	2
. የጠቅላላ ሕክምና ሆስፒታሎች ብዛት	4
. የክሊኒኮች ብዛት	30
በየወሩ በጤና ተቋማት ይገለገሉ የነበሩ	
ህመማን አግካይ ብዛት	54000
ሠ. የሙት ልጆች ማሳደጊያ ተቋም	1
ረ. በሚሲዮኑ ተቋማት ውስጥ ይሠሩ የነበሩት ኢትዮጵያውያን ቁጥር . .	1300
ሰ. የልማትና የርዳታ ፕሮግራሞች	
. የንፁህ ውሃ አቅርቦት ፕሮግራም	
. የከብት ማደለብ ፕሮጀክቶች	
. ልዩ ልዩ የእርሻ ልማቶች	
. የደን ልማት ፕሮግራሞች	
. በድርቅና በርሃብ ለተጠቁ 3 አካባቢዎች የርዳታ ፕሮግራም ¹⁰	

የሱዳን ኢንቴርዬር ሚሲዮንን (ኤስ.አይ.ኤም) ምክንያት በማድረግ ስለተፈጠረችው የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አመሠራረትና ዕድገት በተመለከተ ቀዳሚዎቹ ቅዶች በስፋት ያስነበቡ ቢሆንም ለትውስታ ሊረዳ ስለሚችል በዋና ዋናዎቹ የታሪክ አንጓዎች ለመንደርደር ይሞክራል። ሚሲዮኑ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን እንድትወለድ የተለያዩ መሠናከሎችን በመረማመድ መራራ መስዋዕትነትን እንዳልከፈለ ሁሉ ቤተ ክርስቲያኒቱ ራሷን ችላ በብሔራዊ የማንነት ህልውና እንዳትቋቋም ያደረገው ጥረትም መወሳት ስላለበት እነሆ ዝርዝሩ እንደሚከተለው ቀርቧል።

¹⁰ John Cumbers, *Living WithThe Red Terror*, P. 288

የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የብሔራዊ ማንነት ጥያቄ

እንደሚታወቀው ሁሉ ኤስ.አይ.ኤም ወደ ተለያዩ ክልሎች ሲገባ በቅድሚያ የሚያደራጀው የሚሲዮኑን ጣቢያ ነው። በሚሲዮኑ ጣቢያዎቹ ውስጥና በአካባቢውም ትምህርት ቤቶችና ክሊኒኮች ይከፈታሉ። የሚሲዮኑን አገልግሎት ለማግኘት የመጡት ሰዎች በአመቺ መልኩ የወንጌልን ቃል እንዲሰሙ ይደረጋል። «ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን አምኜአለሁ፤ ዓለማዊነትንና ሰይጣንን ከጃለሁ!» በግሉት ክርስቶስን ለመቀበል ፈቃደኞች የሆኑ አዲስ አማንያን በአንድ ላይ ተሰብስበው መሠረታዊ የክርስትና ትምህርት እንዲያገኙ ይደረጋል። ሚሲዮናውያንም በሀገር ተወላጆቹ ቀዳሚ አማኞች እየታገዙ መሠረታዊ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶችን ያስተምራሉ። በኋላም የቤተ ክርስቲያን እንደራሴታዊ ይሰየሙ ይባላልና የሰበካ ጣቢያ (ቤተ ክርስቲያን) በፆሶናን ትብብር መመሥረቱ ይፋ ይሆናል።

በተለይም የሚሲዮኑ ዋና ጣቢያዎች በሚገኙባቸው አካባቢዎች የሚመሰረቱት ቤተ ክርስቲያናት አስተዳደር በማን ሥር ይሁን፤ የገንዘብ ምንጩስ ከየት ነው? ለሚሉት ጥያቄዎች ምላሹም ሆነ መፍትሔው ይመነጭ የነበረው ግን በአብዛኛው ከሚሲዮናዊያኑ ነው። ሚሲዮናዊያኑ መንገዱ ይሄ ነው ብለው በሚያመለክቱትና በሚያምኑበት አቅጣጫ ምስመኑ እንዲጓዝም የተደረገባቸው አጋጣሚዎች በርካታ እንደነበሩ በህይወት ያሉት ይመሠክራሉ። ለምን እንዲህ ሆነ? ብሎ የሚጠይቅ ሰውም ፊት ይጠቁርበታል፤ ይገሰፃልም። የተባልከውን ፈጽሞ ተብሎም አፋንም እጁንም እንዲሰበስብ የተደረገባቸው አጋጣሚዎች በርካታ መሆናቸው ሳይጠቀስ አያልፍም።

ሚሲዮናዊያን አማኞችን በተለይም በአገልግሎታቸውና በአመራር ችሎታቸው ወጣ ወጣ ይሉ የነበሩትን የሚቆጣጠሩበት ሌላው ስልት ለዋና ዋናዎቹ ሰዎች መደበኛ ሥራ በመስጠት ነበር። በቤተ ክርስቲያን የአገልግሎት ዘርፎች ውስጥ ንቁ ተሳትፎ የነበራቸውን በመምረጥ በሚሲዮኑ ተቋማት ውስጥ (በትምህርት ቤቶች፣ በሆስፒታሎች፣ በክሊኒኮች፣ ወዘተ) ይቀጠሩ ስለነበር ግን ግን ነው? ምን ያስብልናል ወይንም ያስብብናል? የሚለውን ለመቆጣጠር አዲጋች አልሆነባቸውም። በዚህም ምክንያት የሚሲዮኑ ድርጅት በተጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ እስከ ለውጡ ዋዜማ ድረስ ለነበሩት ቤተ ክርስቲያናት ምንም እንኳን

በእንደራሴነት የሚታውቁ አስተዳዳሪ ሽማግሌዎች የተሰየሙ ቢሆንም ዋናው የቅርብ ተጠሪና ተቆጣጣሪ የአካባቢው የሚሲዮን ጣቢያ ኃላፊ እንደሆነ ይታሰብም ይታመንም ነበር። የማስተዳደሩን፣ ልቅድ የመንደሩንና የማስፈጸሙን ኃላፊነት ከጎንም ከበላይም ሆኖ ለመቆጣጠርም ሙከራ ይደረግ ነበር። ችግሩ እታችኛው የሚሲዮን ጣቢያ ሊፈታ ካልቻለ እርከኑን ጠብቆ ወደ ዋናው የኤስ.አይ.ኤም ቢሮ ይተላለፋል። መፍትሔውም ከዚያ ይመነጫል። በርግጥ የሱዳን ኢንቴርዬር አጥቢያዎችና አውራጃዎች እየተጠናከሩ በሄዱ ቁጥር በየአካባቢያቸውና ከዚያም አልፎ የተራራቁ አውራጃዎችም በዓመት ውስጥ በተወሰኑ ጊዜያት እየተሰበሰቡ የሚሲዮኑ ተወካዮች በሚገኙበት ልዩ ልዩ ጉባዔዎችን በመጥራት ለመመካከርና በጋራ አብሮ ለመስራት ጥረት ማድረጋቸው አልቀረም።

ይህ በዚህ እንዳለ የሀገርኛ ቤተ ክርስቲያናት የአጥቢያዎች ቁጥር ንዳብዛና የምዕመኑም አህዝ እየበረከተ በመሄዱ በቤተ ክርስቲያኒቱ ሀገርኛ ስያሜና በአስተዳደራዊ ጉዳዮች አወሳሰን ላይ የሚሲዮኑ ድርሻና የቤተ ክርስቲያን ህልውና ጥርት ብሎ እንዲሰመር በተለያዩ አቅጣጫዎች ከቤተ ክርስቲያኒቱ መሪዎችና አገልጋዮች ጥያቄዎች መነሳታቸው አልቀረም። ይህንን ጉዳይ በተመለከተ የሚከተለው ጽሑፍ ማረጋገጫውን ይሰጣል፤

የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ቀደም ሲል ትጠራ የነበረው የሱዳን ኢንቴርዬር ሚሲዮን ሰበካ ቤተ ክርስቲያን በመባል ሲሆን፤ በ1950ዎቹ ውስጥ በጊዜው ሰነዞች የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ከእግዚአብሔር በተገለጸላቸው ራዕይ «እስከ መቼ ድረስ በሱዳን ኢንቴርዬር ሚሲዮን ስም እንጠራለን? ቤተ ክርስቲያናችን ብሔራዊ መጠሪያ ስም እንዲኖራት ያስፈልጋል» ሲሉ ሃሣብ አመነዋል። በመሠረተ ሐሳቡ ስምምነት ላይ ከተደረሰ በኋላ ለመጠሪያ የሚሆኑ ልዩ ልዩ ስሞች ለምሮጫ ቀርበውና ጥናት ተደርጎ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የሚለው ስም ከብዙ ውጣ ውረድ በኋላ ሊጻፍ ችሏል። (ከዚህ ቀደም ብሎ ግን የቀራኒዮ ቤተ ክርስቲያን የሚል ስያሜ በሃሣብ ደረጃ ቀርቦ ብዙም ሳይገፋበት ቀርቷል።) የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ከአሥር በላይ በሚሆኑ ክፍላተ ሀገሮችና ከአርባ በላይ በሚሆኑ አውራጃዎች ውስጥ የምትገኝና በሽህዎች የሚቆጠሩ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት ያቀፈች፤ በሚሲዮን የሚቆጠሩ ምዕመናን ያፈራች ስለሆነ፤ አንድ ብሔራዊ የማስተሳለፊያ ግዕዝላዊ ጽሕፈት ቤት እንደሚያስፈልጋት ታምኖ እንዲቋቋም በቀረበው ጥያቄ ላይ አሁንም ከፍተኛ ውስጠ ታዋቂ የሆነ አለመግባባት ተፈጥሮ ዘጠኝ ዓመት ሙሉ አከራክሯል።¹¹

¹¹ በወንጌል እግኞች አንድነት ግንባር የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ በ1978 ዓ.ም. በአጭሩ የተዘጋጀ ያልታተመ፤ ገጽ 3-4

ይህንን እልህ አስጨራሽ የሚሊዮኑንና የቤተ ክርስቲያንን መግባትና የራስ ማንነት ይከበርልኝ በተመለከተ የቤተ ክርስቲያኒቱ የመጀመሪያው ዋና ጸሐፊ በመሆን ያገለገሉት አቶ ተክሌ ወ/ጊዮርጊስ የቤተ ክርስቲያኒቱ ከፍተኛ አካል ለሆነው ለጠቅላላ ጉባዔ ያለፈ ታሪክ እየጠቀሱ ባቀረቡት አንድ ሪፖርት ላይ እንዲህ ገልጸውታል፤

... እግዚአብሔርና ታሪክ የእውነት ምስክር ባለቤት እንደመሆናቸው መጠን የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናት አገናኝና ማስተባበሪያ ማዕከላዊ ጽ/ቤት በአዲስ አበባ እንዲኖር ሲታሰብ ያጋጠሙት እንቅፋቶች ቀላል አልነበሩም። የጽ/ቤቱ ቢሮ በድንገትና በተላል መንገድ እንዳልተሰፈተ ምስክርነቱን ትውልድና ታሪክ ያስታውሱታል። በተለያዩና ግልፅ ባለሆኑ ቅርጾች ፈተናዎች ቢያጋጥሙትም የጽ/ቤቱ ቢሮ መከፈት የእግዚአብሔር በኃ ፈቃድ ስለነበረ የዘጠኝ ዓመቱ ጸሎት ትግል ድል ተጎናጽፎ በመጨረሻው በ1966 ዓ.ም የካቲት 7 ቀን በአዲስ አበባ መሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ቅጥር ግቢ በተደረገው ዓመታዊ ጉባዔ ላይ ከስምምነት ላይ ተደርሷል።¹²

ከላይ የተጠቀሱት ታሪካዊ እውነታዎች የሚያሳዩት በሚሊዮኑና በቤተ ክርስቲያኒቱ መካከል የነበረው የብሔራዊ ማንነት ጥያቄ ጉዳይ ምን ያህል ውስብስብ እንደነበረ ሲሆን ይህንን መሰሉ መራራ ትግል ብዙ ዋጋ ማስከፈሉንም ይጠቁማል። በመሠረቱ ይህንንና መሰል የመብት ማስከበሪያ ጥያቄዎችን አፈታት በተመለከተ ከሚሊዮኑም ሆነ ከዋናዋ ባለቤት ከቤተ ክርስቲያኒቱ ወገን ይሰጡ የነበሩት የመፍትሔ ሃሳቦች በእጅጉ የተራራቁና የተቃረኑ እንደነበር ሂደቱ ምሥክር ነው። ለዚህም ነው ቀደም ሲል በተጠቀሰው ሪፖርት ውስጥ ዋና ጸሐፊው «እግዚአብሔርና ታሪክ የእውነት ምሥክር ናቸው።» የሚለውን ጠንካራ አገላለጽ የተጠቀሙት።

የቤተ ክርስቲያን አቋም የነበረው፤ «የቤተ ክርስቲያኒቱ ስያሜና አስተዳደሯ ሀገርኛውን ዘይቤ ይከተል፤ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ብሔራዊ ማንነቷ ሊከበርና ራሷን በራሷ ልትመራ ይገባል የሚል ትክክለኛና አግባብ ያለው ጥያቄ ሲሆን። ሚሊዮኑ ደግሞ የቤተ ክርስቲያን ድጋፍ ሰጭ አካል እንጂ ባለሥልጣን መሆን አይገባውም፤ ቤተ ክርስቲያን በመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን መሠረት ትመራ፤ ሚሊዮኑም ግልጽና ጥርት ባለ ሁኔታ የቤተ ክርስቲያን ደጋፊነት ተልዕኮውን ይወጣ።» የሚሉ ክርክሮች ነበሩ።

¹² ተክሌ ወ/ጊዮርጊስ፤ ሪፖርት፤ የካቲት 20/1972 ዓ.ም.

የበርካታ ሚሊዮናዊያን አመለካከት ደግሞ ከላይኛው የቤተ ክርስቲያኒቱ ሃሳብ በእጅጉ የተለየ ነበር። ጥያቄ ማንሳት የጀመሩትን የቤተ ክርስቲያን መሪዎችንና ወጣቶችን እንደ አድማ አስተባባሪ ወይንም አባቶቻቸውን ተቃዋሚ እንደሆኑ አብዮተኞች በመቁጠር በጥያቄዎቹ ዙሪያ ተወያይቶ መፍትሔ ከመፈለግ ይልቅ በጥያቄ አቅራቢዎቹ ላይ በማተኮር ችግሩ ሳይፈታ ዓመታት ሊቆጠሩ ግድ ሆኗል። ይህንን መሰሉን አቋም ሊያንፀባርቅ የሚችል አንድ ማስረጃ እንደሚከተለው መጥቀስ ይቻላል፤

ዘመኑ ለወንጌል ሁለተኛ የሆነው ትውልድ ብቅ ብቅ ማለት የጀመረበት ወቅት ነበር። ይህ አዲሱ ትውልድ በአስቸጋሪው የኢጣሊያ ወረራ ዓመታት ውስጥ ካለግለፉም በላይ መንግሥታዊ ድጋፍ በነበራት የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን አማካይነት ይፈጸመው የነበሩትን መራራና አስጨናቂ የሰደት ፅዋዎች እንደ ቀደምት አባቶቹ አልተጎነጩም። በርግጥም ትውልዱ ከአባቶቹ የተሻለ የቀለም ትምህርት እንደነበረው መካድ ባይቻልም ነገሮችን የሚያገናዝብበት ጥበብ ነበረው ለማለት ግን ያጻግታል። ስለሆነም በየቤተ ክርስቲያናቱ ውስጥ ጋጣቱ የሥልጣን ትግል በመፍጠር የቤተ ክርስቲያናትን መከፋፈል በአጋጣሚነት በመጠቀም እርሱ የተሻለ ሆኖ ለመቅረብና ለመታዩት ሞክሯል። ብዙ አንጋፋና ቀደምት መሪዎችም በእነዚህ «ተናጻፊ ተርቦች» ርምጃ በፍርሃት ተውጠው መደነጋገር ተፈጥሮባቸው ነበር።¹³

በማለት ከቀደምት ሚሊዮናዊያን አንዱ በወቅቱ ተፈጥሮ የነበረውን ሥጋት ገልጸዋል። ይህን መሰሉ ውጥረት ተፈጥሮ የነበረው በአብዛኛው በገጠር አካባቢ በሚገኙት የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናት ዙሪያ ቢሆንም ሚሊዮናዊያን ራሳቸውም ቢሆኑ በሁኔታዎቹ መደነጋገራቸው አልቀረም ነበር።

በዋና ከተሞች አካባቢ የነበረውን የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናትን እንቅስቃሴ በተመለከተ ግን ለየት ባሉ የተሻሉ አቅጣጫዎች ማየት ይቻላል። ለአብነት ያህልም በአዲስ አበባ ከተማ መሃል የምትገኘውን አንጋፋዋን የመሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን የተለየ ትኩረት ሰጥቶ መመልከቱ አግባብ ይሆናል።

የጌጃ ሠፈሯ የመሠረተ ሕይወት (ጌጃ ቃለ ሕይወት) ቤተ ክርስቲያን የተመሠረተችው በ1948 ዓ.ም. ገደማ ነው። ለቤተ ክርስቲያኒቷ መመሥረት እንደ ምክንያት የሚጠቀሱት መሥራች ወጣቶች

¹³ Howard Brant, 1984, P. 5

ታሪክም በእጅጉ ትኩረት የሚሰጥ ነው። እነዚህ በጣት የሚቆጠሩት ወጣቶች በ1945 ዓ.ም. ገደማ ቀድሞ ራስ ተሰማ ሠፈር አካባቢ (ጥቁር አንበሳ ሆስፒታል ፊት ለፊት) ወደሚገኘው የሱዳን ኢንቴርዩር ሚሲዮን (ኤስ.አይ.ኤም) ዋና ጣቢያ የእንግሊዝኛ ቋንቋን ለመማር በነበራቸው ጉጉት ምክንያት እግራቸውን ወደ ሚሲዮኑ ጣቢያ ያዘወትራሉ። ይሁን እንጂ እነዚህ በለጋ የዕድሜ ክልል ውስጥ ይገኙ የነበሩት ጥቂት ወጣቶች በሚሲዮኑ ጣቢያ አካባቢ መገኘታቸውን ያልወደዱላቸው ቤተሰቦቻቸውና ማኅበረሰቡ «ማተሳቸውን የበጠሱ፣ ፀረ-ማርያም፣ ካቶሊኮች» እያሉ ቢያንቋሽሻቸውም በነበራቸው የትምህርት ጥማት ምክንያት በማታው ክፍለ ጊዜ እየተገኙ የእንግሊዝኛ ቋንቋ ትምህርታቸውን መከታተሉን ገፉበት። እያደርም ከቋንቋ ትምህርታቸው ጎን ለጎን ይነገራቸው የነበረው የወንጌሉ እውነት እየበራሳቸው በመሄዱ የሰሙትን የምሥራች ቃል ለሌሎች ለማሰማት ቅንዓቱ በፈጣን ሁኔታ በውስጣቸው ይቀጣጠል ጀመር።

በዚሁ መሠረትም በ1948 ዓ.ም. ገደማ እነዚሁ ቁጥራቸው ወደ ሠላሳ የሚጠጉ ወጣቶች አንድ ሀገርኛ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ለመመስረት ተስማሙ፤ በራሳቸው የሚቋቋመውን አዲስ አጥቢያ በሽምግልና እንዲያገለግሉና መሠረት እንዲያስዙም ሰባት ኢትዮጵያዊያንና አንድ የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን በአማካሪነት የሚገኝበት የሽማግሌዎች ኮሚቴ ተመረጠ።

ኮሚቴው እየተጠናከረ በመሄዱም ጥር 30/1950 ዓ.ም. በቀድሞ ስሙ ወላም እየተባለ በሚታወቀው በወላይታ ሶዶ ከተማ በተሰበሰበው የሱዳን ኢንቴርዩር ሚሲዮን ባልደረባ የሆኑት የኢትዮጵያ ወንጌላዊት ማኅበር (በኋላ የወንጌል አማኞች አንድነት ማኅበር) ስብሰባ ላይ የአዲስ አበባዎቹን ማኅበራት ወክለው የተገኙት አቶ ጎሣዬ ዘመድኩንና አቶ አንበርብር አበበ በተከበረው ጉባዔ ፊት ቆመው የሚከተለውን ጥያቄ አቀረቡ።

እኛ በከተማ ውስጥ አንድ ቤተ ክርስቲያን ለመሥራት ሃሳብ አለን። በጸሎታችሁ እርዱን። ይህንንም ሕፃን የምንሰራበት ዋና ምክንያት የከተማ ሰዎች ለጸሎት ወደ ሚሲዮን ግቢ ለመምጣት እጅግ ስለማይወዱት ነው። የራሳችንን ቤተ ክርስቲያን ብንሠራ በብዙ ይመጣሉ . . . ጉባዔውም የእነርሱን ሃሳብ እግዚአብሔር ወደ ፍፃሜ እንዲያደርስ ለመጸለይ ተስፋ ሰጥቷል።¹⁴

¹⁴ የሱዳን ኢንቴርዩር ሚሲዮን አካላት የሆኑት የኢትዮጵያ ወንጌላዊት ማኅበር ሰብሰባ ቃል ጉባዔ፣ ጥር 30/1950 ዓ.ም.

በጉባዔው ላይ የተገኙት ሁለቱ የአዲስ አበባ ተወካዮች በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ሊሠሩ ያለቡት የመሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን (በኋላ ጌጃ ቃለ ሕይወትን) ስለነበር ይሄ ራዕይ ምላሽ ያገኘው ከስድስት ዓመታት በኋላ በቡርጂ ፕሮ 29 ቀን 1956 ዓ.ም. ያው ጉባዔ የወንጌል አማኞች አንድነት ማኅበር በሚል ስያሜ በተሰበሰበበት ወቅት ነበር። በቃለ ጉባዔው ውስጥ የሠፈረው ውሳኔ እንዲህ ይነበባል፤

በታውን ለመግዛት የተደረገው መዋጮ ግማሹ ከወንጌል አማኞች አንድነት፤ ግማሹ ደግሞ ከመሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የተዋጣ ስላሆነ በሁለቱ ስም እንዲመዘገብ ለአዲስ አበባ ማዘጋጃ ቤት ውሉ ቀርቧል።¹⁵

የወንጌል አማኞች አንድነት ማኅበርና የአዲስ አበባ የመሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የጋራ የመሬት ባለቤትነት ጥያቄ ያከተመው የካቲት 7/1966 ዓ.ም. በአዲስ አበባ በተሰበሰበው የወንጌል አማኞች አንድነት ስብሰባ ላይ መሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ለወንጌል አማኞች አንድነት ማኅበር ብር 20,000 ከፍላ ባለቤትነቷን ሙሉ ለሙሉ ካረጋገጠች በኋላ ነው። (በዚሁ ጉባዔ ላይ የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ብሔራዊ ጽ/ቤት መቋቋሙም ቀደም ባለው ክፍል ተጠቅሷል።)

የመሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በአዲስ አበባ ውስጥ ከሚገኙት ቀዳሚ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናት አንዷና ጠንካራ አስተዳደራዊ መዋቅር ስለነበራት ከራሷም አልፎ ተርፎ በአዲስ አበባ አካባቢ የሚሲዮኑን ጣቢያዎች ታክከው ለተቋቋሙት ለሌሎች የሰበካ ጣቢያዎችም (በኋላ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አጥቢያዎች) እገዛና ድጋፍ በመስጠት ራሳቸውን እንዲችሉ ከፍተኛ ጥረት አድርጋለች። እነዚህ አጥቢያዎች እያደር መጠናከር ሲጀምሩም ስሜንና ድጋፍዋን እየተጋሩ በጥሩ የትብብር መንፈስ ያገለግሉ ነበር። ከእነዚህ አጥቢያዎች መካከልም የኮልፌ መሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን፤ የአቃቂ መሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንና፤ የንፋስ ስልኳ የመሠረተ ጸጋ ቤተ ክርስቲያንን በቀዳሚነት መጥቀስ ይቻላል። የጌጃ መሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ለእነዚህ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናት አገልጋይ በመላክ፤ ወንጌላዊያንን በገንዘብ በመደገፍና የአስተዳደር ድጋፍ በመስጠት ያሳየችው መልካም አገልግሎት በአርአያነቱ የሚጠቀስ ነው።

¹⁵ የወንጌል አማኞች አንድነት ዓመታዊ ስብሰባ ቃለ ጉባዔ፤ ቡርጂ ፕሮ 29/1956 ዓ.ም.

ከዚህም አገልግሎቷ ጎን ለጎን በብሔራዊ ደረጃ የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ማዕከላዊ ጽ/ቤት እንዲቋቋምና እንዲጠናከር የላቀ አስተዋጽኦ አድርጋለች። በሀገር አቀፍና በተለያዩ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በአመራር ከፍተኛ የእርከን ደረጃ ላይ በተለያዩ ኃላፊነቶች ያገለገሉትና እያገለገሉ ያሉት አብዛኞቹ መሪዎችም ከዚህኛው ከጊጃ ሠፈር መሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የተገኙ ፍሬዎች መሆናቸውም አይዘነጋም።

ከእደገቷ ሂደት መረዳት እንደሚቻለው የመሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን ከሌሎች የአዲስ አበባ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናት ለየት የሚያደርጋት ከሚስኮናዊያን ቀጥተኛ ተፅዕኖ ተላቃ ራሷን በመቻል፣ የግሏን ህንፃና አስተዳደራዊ መዋቅር ዘርግታ በኢትዮጵያዊያን መሪዎች መተዳደሯ ነው። የሌሎቹ ግን እንደዚህ አይደለም። የኮልፌ መሠረተ ሕይወት (ኮልፌ ቃለ ሕይወት) ቤተ ክርስቲያን በ1939 ዓ.ም. ገደማ የተጀመረችው የኤስ.አይ.ኤም ሚሲዮን ንብረት ከነበረው የቢንግሃም አካዳሚ ግቢ ተከፍሎ ነበር። ዛሬ የቤተ ክርስቲያኒቱ ንብረት የሆነው ይህ የጸሎት ቤት በጅምሩ ላይ አገልግሎት ይሠጥ የነበረው ለቢንግሃም አካዳሚ ተማሪዎች፣ ለመምህራንና ለግቢው ሠራተኞች ብቻ ይሁን እንጂ እያደር ግን የአካባቢውን ሕዝብ በወንጌል ለመድረስ ሚሲዮናዊያኑ የጸሎት ቤቱን ለሁሉም ከፍት ማድረጋቸው አልቀረም።

የመሠረተ ጸጋ (ጸጋ ቃለ ሕይወት) ቤተ ክርስቲያንም የተመሠረተችው ሚሲዮኑ በ1940 ዓ.ም. እና በ1944 ዓ.ም. ገደማ ባቋቋማቸው የንፋስ ስልክ ክርስቲያን ማሠልጠኛ ኢንስቲትዩት በኋላም የክርስቲያን ልጃገረዶች አካዳሚ (እስከ አብዮቱ ወቅት ድረስ 2ኛ ደረጃ ት/ቤት) በነበረው ግቢ ውስጥ ለተማሪዎች፣ ለመምህራንና ለአካባቢው ጥቂት አማኞች መጠነኛ የመሰብሰቢያ አዳራሽ እንዲሆን ታቅዶ ነበር።

የኅብረት ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አጀማመርም እንዲሁ መሠረት ያደረገው በ1950 የመጀመሪያዎቹ ዓመታት ገደማ በአምስት ኪሎ አካባቢ ሚሲዮኑ ያስተዳድረው የነበረውን የወጣቶች አምባ (Youth Center) መነሻ በማድረግ ነው።

አቃቂ መሠረተ ሕይወትም እንዲሁ ከ1949 ዓ.ም. ጀምሮ የሚሲዮኑ ይዞታ ከነበረው የማተሚያ ቤት ግቢ ጥቂት መሬት ተቆርሶ ለማተሚያ ቤቱ ሠራተኞችና ለአካባቢው ሰዎች የጸሎት ቤትነት እንዲያገለግል ታስቦ በሚሲዮኑ የተጀመረ ነበር።

የመሠረተ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን (በኋላ አጥቢያዎች በሙሉ በአካባቢያቸው ስያሜ እንዲጠሩ ከተወሰነ በኋላ የጊዜ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በመባል የተለወጠችው) አመሠራረት ግን በቀጥታ ከኢትዮጵያውያን ጥረትና ድካም ጋር የተያያዘ በመሆኑ የዕድገቱም ሁኔታ ከዚሁ ነባራዊ እውነታ ጋር የሚያያዝ ነው። አቶ ብርሃኑ ደረሰ የጊዜ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን በመጥቀስ በአንድ የጥናት ወረቀታቸው ላይ እንደገለጹት፤ ሚሲዮኑ ለሀገርኛ ቤተ ክርስቲያናት መጠናከር፤ የራስ በራስ አስተዳደርና የጋራ ኅብረት ድጋፍ ለማድረግ በጎ ፈቃድ እንዳለው በየጊዜው ቢገለጽም በተጨማሪ ያደረገው ጉልህ አስተዋፅኦ ግን እጅግም ነበር።¹⁶ ከዚሁ ሁኔታ ጋር የጥናት አቅራቢው ለማሳየት የሞከሩት ሌላው ነጥብ ለሀገርኛ ቤተ ክርስቲያናት መጠናከር ብቻ ሳይሆን ለሀገርኛ ቤተ ክርስቲያናት አደራጅ ወጣቶችም ሚሲዮኑ የነበረው አመለካከት ቀና ያለመሆኑን ጭምር ነው። በመሪዎቹ ላይ አመኔታ እንዳይፈጠርና እንዳይበረታቱ በየጊዜው የሚሠነዘሩት አስተያየቶችና ትችቶች በወቅቱ የአዲስ አበባ መሪዎችን የተጋረጣቸው ጉልህ ችግር ነበር።

በዚህን መሰሉ ሁኔታ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያናትና ሚሲዮኑ ራሴን ልቻል አትችይም በሚለው አጀንዳና ሌሎች ጉዳዮችን በማንሳት ሲያሻም እየተደጋገፉ፤ ሲበረታም እየተጓተቱ በሚጣደፉበትና በሚሳሳቡበት ወቅት ነበር የሀገሪቱ የፖለቲካ አየር ከውስጥና ከውጭ ውጥረቱ ስላየለበት ወደ አብዮቱ ዋዜማ ሊቃረብ የቻለው። ታኅሣሥ 1967 ዓ.ም. በተመዘገበው መረጃ መሠረት የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የቅድመ አብዮት ስዕል የሚከተለውን ይመስል ነበር፤

ሀ. የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት ግምታዊ አህዝ	h2000 በላይ
ለ. የምዕመናን ግምታዊ አህዝ	h5000000 በላይ ¹⁷
ሐ. የወንጌላዊያን ብዛት	426
መ. የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤቶች ብዛት	69
. በትምህርት ላይ የነበሩ ተግሪዎች	2243
ሠ. መደበኛ የቀለም ትምህርት ቤቶች ብዛት	373
. በትምህርት ላይ የነበሩ ተግሪዎች	47000
. የመምህራን ብዛት	1000
ረ. የመሠረተ ትምህርት ፕሮግራም	
. የትምህት ቤቶች ብዛት	194
. የመምህራን ብዛት	169
. በትምህርት ላይ የነበሩ ትልግሶች ብዛት	4067

¹⁶ Berhanu Deresse, 1983, P. 63
¹⁷ የምዕመናን የቀጥሮ አህዝ የሚያውለክተው የጥያቄ ሥርዓት የፈፀሙትን ብቻ ነው። የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት የአስተባባሪነት አያያዝ ድካሙ ተጠቅሞ አህዝ እንዳይመዘገብ አስተዋፅኦ አድርጓል።

ቤተ ክርስቲያኒቱ ከወንጌል ሥራ ጎን ለጎን ከምታካሂዳቸው መደበኛ ሥራዎች አንዱ ማይምነትን ለማጥፋት የመሠረተ ትምህርት ፕሮግራም ማስፋፋት ነበር።¹⁸ በዚህ ፕሮግራም መሠረትም በርካታ ወገኖች ከመጻፍና ማንበብ በተጨማሪ በትምህርታቸው ጨክነው በመግፋት ከፍተኛ የዕውቀት እርከን ላይ መድረሳቸውን ከልዩ ልዩ የቤተ ክርስቲያኒቱ ሰነዶች ላይ ለማረጋገጥ ይቻላል። ለአብነት ያህልም አንጋፋ ከሆኑት የአውራጃ ማኅበራት መካከል የከምባታና ሃዲያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በወቅቱ በትምህርት ዘርፍ ትሰጥ የነበረውን አገልግሎት በተመለከተ በአንድ መንግሥታዊ ሰነድ ላይ የሚከተለው ምሥክርነት ተሰጥቷል፤

የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በቅድመ አብዮት ሰፊውን ሕፃናት ከማይምነት ጨለማ ለማላቀቅ በአውራጃው ውስጥ (ከምባታና ሃዲያ አውራጃ) 81 የአንደኛ ደረጃ ት/ቤቶችን ለቋቋማ 485 መምህራን በመቅጠር 22620 ተማሪዎችን ታስተምር ነበር።¹⁹

ከላይ ከተዘረዘሩት መሠረታዊ እንቅስቃሴዎች በተጨማሪነትም በፍትሕ ብሔር ሕግ ቁጥር 452 መሠረት ሰኔ 28 ቀን 1955 ዓ.ም. ቤተ ክርስቲያኒቱ ከሕዝብ ደህንነት ጥበቃ ሚኒስቴር «በወንጌል እማኞች አንድነት ማኅበር የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን» በሚል ስያሜ ሕጋዊ ሰውነት አግኝታ በተቋቋመችበት ወቅት በማኅበሩ ሕገ ደንብ ላይ የተዘረዘሩትን አገልግሎቶች ማለትም፤

- ሀ. ትምህርት ቤቶችን ማቋቋም
- ለ. የሕክምና አገልግሎት መስጠት
- ሐ. የወንጌላውያን ማሠልጠኛ ማቋቋም
- መ. የልማት ዘርፎችን መዘርጋት
- ሠ. ልዩ ልዩ ማሠልጠኛዎችን መክፈት
- ረ. የበጎ አድራጎት ፕሮጀክት ማቋቋም ወዘተ

የሚሉትን ዓላማዎች ለመፈጸም በብርቱ ትተጋ እንደነበር በጌዲኦ፣ በከምባታና ሃዲያ፣ በወላይታ በጅማና በሌሎችም ሥፍራዎች ካደረገቸው የተግባር እንቅስቃሴዎች ውጤት መረዳት ይቻላል።

¹⁸ ታምሩ አበሞ፤ ቤተ ክርስቲያንና የልማት እንቅስቃሴ፤ 1976 ዓ.ም. ገጽ 49

¹⁹ የልማት ገንባታ፤ በከምባታና ሃዲያ አውራጃ (የልታተመ)፤ ታኅሣሥ 1974 ዓ.ም.፤ ገጽ 44